

טובת הילד? על קציבת מזונות קטין בהליכי פשיטת רגל

אלון רודס*

מתחת לתלבושת אחידה דופקים מאה לבבות שונים וכל אחד מהם – קושי אחר, עבודה אחרת, דאגה וחשש אחרים. מאה ילדים – מאה אנשים, אשר לא "אי-פעם", לא "עדיין לא", לא "מחר", אלא כבר... עכשיו... היום – אנשים הם. לא עולם קטן, אלא עולם ומלואו, לא – פעוטים, אלא נשגבים, לא תמימים, כי אם אנושיים – ערכים, יתרונות, מגרעות, נטיות, שאיפות.**

- א. הקדמה
 - ב. עקרון "טובת הילד" ומעמדו
 - ג. פסיקת מזונות – עיקרי הדין
 - ד. קציבת המזונות בהליכי פשיטת רגל
 - ה. ניתוח ביקורתי של הדין המצוי
 - ו. הצעות ליישום – הדין הרצוי
 - ז. סיכום
- נספח

* תלמיד התואר השני מוסמך במשפטים, בית הספר למשפטים ע"ש חיים שטריקס, המסלול האקדמי המכללה למינהל.

** יאנוש קורצ'אק **כיצד לאהוב ילדים** 19–20 (מהדורה חמש עשרה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, יעקב צוק מתרגם, 2009).

א. הקדמה

ניתן להצביע על שתי תופעות המצויות במגמת עלייה בשנים האחרונות בישראל – גירושים¹ והליכי פשיטת רגל.² חיבור זה בוחן נקודת מפגש בין שתי מגמות אלו שבה זכותו של קטין לקבל מזונות מתנגשת בזכויות ובאינטרסים של החייב במזונות הנתון בהליכי פשיטת רגל ובזכויות נושיו.

בחיבור זה אפנה זרקור אל הליך שבו בתי משפט של פשיטת רגל קוצבים, או למעשה קובעים, את גובה המזונות שישלם חייב במזונות שעניינו נדון בהליך פשיטת רגל. כפי שיוצג, הליך זה של "קציבת מזונות" מביא פעמים רבות לתשלום של סכומים נמוכים המנוגדים לחובת ההורה מכוח הדין האישי החל עליו וכן מנוגדים לעקרון "טובת הילד" ואף עשויים להביא לפגיעה בכבודו של הילד כאדם.

בשוורת הבאות יוצגו בקצרה עקרון "טובת הילד" ופסיקת המזונות בישראל תוך התייחסות למזונות המינימליים שנקבעו בפסיקה ול"קציבת המזונות" בהליך פשיטת הרגל. לאחר מכן יוצגו הפערים ביניהם וכן הצעות העשויות לסייע לצמצום פערים אלו.

השינוי ב"קציבת המזונות" בהליכי פשיטת הרגל הכרחי משום שיותר משישה עשר אלף גרושים וגרושות משתתפים בהליכי פשיטת רגל ורובם המכריע בני פחות מחמישים והסבירות שהם חייבים במזונות ילדיהם הקטינים גבוהה.³ בדיון אבחין בין החובה החלה על אב לבין החובה החלה על אם בתשלום המזונות ומטבע הדברים עיקר הדיון יופנה כלפי חובת האב אשר היא חובה עיקרית לפי הדין האישי העברי והשרעי, ובייחוד שגברים מהווים יותר משני שלישים מכלל החייבים הנתונים בהליכי פשיטת רגל.⁴

אמנם הליך "קציבת המזונות" עוסק בכל זכאי למזונות, ולא רק בקטין, אך חיבור זה יתמקד במזונות הקטין הן משום מעמדו המיוחד של הקטין במשפט הן משום שבשונה מכן הזוג לשעבר, האפשרות שהקטין ימלא בעצמו את החסר הכלכלי שנוצר מהפחתת המזונות אינה מציאותית. מדובר בהליך שלא נדון עד כה בספרות, ומכאן חשיבותו. אני מקווה שחיבור זה יביא לקדמת הבמה את המתח וההתנגשות בין הזכויות וסייע במציאת פתרון הולם ומידתי יותר לניהול ההליך לעומת האופן שבו הליך "קציבת המזונות" מנוהל כיום. פתרון הולם יעניק את מלוא המשקל ל"טובת

¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה **שנתון סטטיסטי לישראל 24** (2015) זמין ב- www.cbs.gov.il/shnaton66/np2.pdf (נבדק לאחרונה ב- 11.8.2016).

² הוועדה לבחינת תכנית הפירעון בהליך פשיטת הרגל **דו"ח הוועדה 75** (2015) (להלן: דו"ח חריס) המציגה את העלייה במספר תיקי פשיטת הרגל ובמספר צווי הכינוס הניתנים כל שנה.

³ שם, בעמ' 103.

⁴ שם, בעמ' 104; נתונים המצביעים על ממצאים דומים ניתן למצוא גם אצל יולנדה גולן "פרופיל החייב במערכת הוצאה לפועל שנת 2015" **רשות האכיפה והגבייה** (מרץ 2016).

הילד⁵ של ילדי החייב ולא ייתן עדיפות לנושיו.

ב. עקרון "טובת הילד" ומעמדו

התפיסה שרווחה בעבר ראתה בילד רכוש של הוריו, ואילו גישת "טובת הילד" או "זכויות הילד" הרווחת כיום מכירה באישיותם ובצורכיהם הייחודיים של כל ילד וילדה.⁶ שינוי זה הביא לידי כך שכיום עקרון "טובת הילד" הוא עקרון יסוד בשיטת המשפט הישראלית.⁷ כבר מראשית שנותיה של מדינת ישראל דברי חקיקה רבים כללו התייחסות ל"טובת הילד" ובכך הוצבה ישראל כחלוצה בנושא זה. מעמדו של עקרון "טובת הילד" בישראל מוצא לו אחיזה החוצה את גבולות החקיקה הענפה המעגנת אותו. בנושאים שיש בהם השפעה על "טובת הילד" ניתן לראות כיצד השיקול מובא בחשבון בבוא בית המשפט להכריע בסוגיה גם כאשר החוק שותק.⁸ עקרון "טובת הילד" הוא מושג כללי אשר בתי המשפט שוקלים בכל נושא ונושא הכרוכים בענייניו של קטין.⁹ בהיותו מושג כללי, תוכנו משתנה לפי הקשר הדברים, המצב העובדתי בכל מקרה ומקרה והנסיבות הקונקרטיות העומדות לדיון.¹⁰ אמנם הפסיקה הדנה ב"טובת הילד" נוגעת לנושאים משפטיים רבים, כפי שניתן ללמוד מהחוקים הרבים המתייחסים לעיקרון זה, אולם אין מקום להפריד בין "טובת הילד"

⁵ בחיבור זה אדרש ל"טובת הילד" כעיקרון כולל שאינו מובחן מ"זכויות הילד", ועיקר הדיון יתמקד בתוכן העיקרון ובשימוש בו הלכה למעשה. ראו: בג"ץ 5227/97 **דוד נ' בית הדין הרבני הגדול**, פ"ד (נה) 453, פס' 12 לפסק דינו של השופט חשין (2001) (להלן: פרשת דוד); על המעמד של "טובת הילד" אל מול "זכויות הילד" ראו ע"א 2266/93 **פלוגי, קטין נ' פלוגי**, פ"ד מט(1) 221 (1995) (להלן: עניין ע"א 2266/93 **פלוגי, קטין**); יחיאל ש' קפלן "זכויות הילד בפסיקה בישראל – ראשית המעבר מפטרנליזם לאוטונומיה" **המשפט** ז 303 (2002) (להלן: קפלן "זכויות הילד בפסיקה בישראל").

⁶ אליקים רובינשטיין "על הקטין במשפט" **משפחה במשפט** ג-ד 37, 41 (התשס"ט-התש"ע).
⁷ ע"פ 49/09 **מדינת ישראל נ' פלוגי**, פ"ד סג(1) 752, פס' 20 לפסק דינו של השופט דנציגר; דנ"א 6041/02 **פלוגית נ' פלוגי** (פורסם בנבו, 12.7.2004) (להלן: עניין דנ"א 6041/02 **פלוגית**); בר"מ 8172/14 **חברת מפעילי אנקורי נ' ארז**, פס' 10 להחלטתה של השופטת ברק-ארז (פורסם בנבו, 18.12.2014).

⁸ הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומן בחקיקה **דוח הוועדה** 134 (2003) (להלן: ועדת רוטלוי). לשיקול טובתו של הקטין העומד להיוולד בסוגיית היתר נישואים לאישה הרה ראו: תמ"ש (ת"א) 07-26 **פלוגי נ' פרקליטות מחוז ת"א – אזרחי פס' 50** לפסק הדין (פורסם בנבו, 11.2.2010). להכרעה לפי "טובת הילד" בשאלת שינוי שם משפחה ראו: בע"מ 2064/12 **פלוגית נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פס' י' לפסק דינו של השופט רובינשטיין (פורסם בנבו, 14.6.2012).

⁹ פרשת דוד, לעיל ה"ש 5, שם.
¹⁰ בע"מ 27/06 **פלוגי נ' פלוגי**, פס' 11 לפסק דינה של השופטת ארבל (פורסם בנבו, 1.5.2006); בע"מ 10060/07 **פלוגית נ' פלוגי**, פס' 30 לפסק דינו של השופט דנציגר (פורסם בנבו, 2.10.2008).

בנושאי משמורת, אפטרופסות, אימוץ, חקירתו של קטין או קבלתו למעון יום לבין "טובת הילד" בנושא מזונות. במקרים רבים מזונות הילד הם שמאפשרים לו חיים תקינים והתפתחות תקינה, ולעתים הם תנאי לקיומו בכבוד. על כן ניתן לראות בהם גרעין של "טובת הילד" לגווניה, כפי שיוצג בהמשך.¹¹

כאמור, עקרון "טובת הילד" מופיע בחקיקה הישראלית מראשית ימיה. בהיעדר הגדרה ברורה למונח "טובת הילד", נעשו ניסיונות רבים להציע "נוסחה" מתאימה למרכיבים הכלולים בעיקרון זה. ניסיונות אלה ניתן למצוא הן בפסיקה המוקדמת של בית המשפט העליון,¹² הן בניסיונות מאוחרים יותר להגדיר את המושג, בהתבסס על הפסיקה, בכתביה האקדמית,¹³ והן בפסיקה המאוחרת.¹⁴ ניתן לראות כי המגמה הייתה לכלול ב"גרעין" עקרון "טובת הילד" שיקולים של שמירת בריאותו הגופנית והנפשית וסיפוק צרכיו הנפשיים, הגופניים והחומריים, והיא מצאה לה אחיזה הן בפסיקת בתי המשפט הן בספרות האקדמית.¹⁵ בהגדרה התואמת גישה זו, הגדירה ועדת רוטלוי את עקרון "טובת הילד": "מכלול הזכויות, הצרכים והאינטרסים של הילד".¹⁶

לצד ההבנה כי מושג "טובת הילד" הוא עמום וכי תוכנו משתנה ממקרה למקרה הנדון בבית המשפט, הקפידו בתי המשפט להדגיש כי אין מדובר בשיקול תיאורטי, כללי ותלוש מהמציאות. בתי המשפט חזרו והבהירו כי "טובת הילד" שעליו נסב

¹¹ דוגמה מובהקת היא בחינת "טובת הילד" כאשר בית המשפט מבקש לאשר הסכם מזונות שנחתם בין הורים: 413/65 **לאהר נ' לאהר**, פ"ד יט(3) 151, 152 (1965); ע"א 707/70 **עברון נ' עברון**, פ"ד כה(1) 373 (1971); בע"מ 7916/03 **פלונית נ' פלונית**, פ"ד נט(5) 183 (2005); בג"ץ 4407/12 **פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים** (פורסם בנבו, 7.2.2013). (להלן: עניין **בג"ץ 4407/12 פלוני**); בע"מ 6295/15 **פלונית נ' פלוני** (פורסם בנבו, 25.10.2015); פנחס שיפמן **דיני המשפחה בישראל** 265 (כרך ב', 1989).

¹² ע"א 159/55 **ד.ג. נ' ה.ג.**, פ"ד יא 262, פס' 11 לפסק דינו של השופט ש' ז' חשין (1956).
¹³ יש לציין כי פרופ' שאקי הבהיר שאין מדובר ביומרה למצות את היקף ההגדרה. אבנר חי שאקי "אפיונים בדיני משמורת קטינים – תוך שימת דגש על יישום עקרון טובת הילד" **עינוי משפט י** 15, 5 (1984).

¹⁴ פרשת **דוד**, לעיל ה"ש 5, פס' 11 לפסק דינו של השופט חשין.
¹⁵ עמ"ש 10-10-14816-04 **פלוני נ' מדינת ישראל**, פס' 10 לפסק דינה של השופטת בן-עמי (פורסם בנבו, 6.5.2010); בר"ע (י-ם) 3284/07 **פלמן נ' פלמן**, פס' 57 לפסק דינו של השופט דרורי (פורסם בנבו, 14.03.2008); ע"מ (ת"א) 1086/05 **פלוני נ' פלונית**, פ"ד תשסד(1) 456, פס' 18 לפסק דינה של השופטת שפירא (2005); ישראל צבי גילת **דיני משפחה – יחסי הורים וילדים – מזונות, יחסי ממון, משמורת וחינוך** (2007); עדי ניב יגודה ועדנה כצנלסון "היבטים משפטיים ופסיכולוגיים של קבלת החלטות בנוגע לטיפול רפואי בילדים במצבי מחלוקת בין ההורים" **המשפט טו** 558, 551 (2010).

¹⁶ ועדת רוטלוי, לעיל ה"ש 8, בעמ' 128. ניתן לראות כיצד הגדרה זו תומכת בגישה שאין לראות בעקרון "זכויות הילד" עיקרון נפרד מ"טובת הילד" אלא לראות בהם עקרונות משלימים.

הדין, הילד הספציפי במקרה הקונקרטי, היא שתעמוד לנגד עיניהם.¹⁷ בעוד התוכן שיש לצקת למושג "טובת הילד" הוא שאלה הנדונה מחדש בכל מקרה ומקרה בפסיקת בתי המשפט בהתחשב בנסיבות, פן נוסף של עיסוק בעקרון נוגע למשקל שיש להעניק לו בעת יישומו במקרה הנדון. שאלת המשקל, בדומה לשאלת התוכן, נדונה אף היא בפסיקת בתי המשפט במקרים רבים. כשבוחנים את המשקל שניתן לעקרון "טובת הילד", ניתן לראות הבדלים ממקרה למקרה, מהקשר להקשר ואף משופט לשופט.¹⁸ כפי שעולה מהציטוטים המובאים בדו"ח ועדת רוטלוי ובמקורות נוספים, בפסקי דין שונים שעסקו בנסיבות שונות ב"טובת הילד", המשקל שניתן לעיקרון זה נע מ"שיקול דומיננטי" או "שיקול מרכזי"¹⁹ דרך "שיקול על" ו"קנה מידה מדריך ראשון במעלה"²⁰ ועד "תמיד השיקול המכריע, הוא ואפסו עוד" ו"עיקרון שאין למעלה הימנו".²¹

את היקף תחולתו של עקרון "טובת הילד" ואת המשקל שיש לתת לו יש לבחון, בין היתר, לאור ההתפתחויות שחלו בישראל בשני מוקדים עיקריים. המוקד הראשון הוא חתימתה של ישראל על האמנה בדבר זכויות הילד בשנת 1990 ואשרורה בשנת 1991.²² המוקד השני המשפיע על עקרון "טובת הילד" הוא בחינתו בממד החוקתי לאור חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

עם התפתחות ההכרה בזכויות הילד וביסוסה בהוראות האמנה בדבר זכויות הילד, יש לייחס משמעות חדשה לעקרון "טובת הילד" בהתחשב בכך שלמדינות שהן צד

¹⁷ פרשת דוד, לעיל ה"ש 5, שם; בע"מ 948/15 פלוגי נ' פלוגי, פס' 4 לפסק דינו של השופט הנדל (פורסם בנבו, 11.3.2015); בג"ץ 566/11 ממש נ' משרד הפנים, פס' 35 לפסק דינה של השופטת נאור (פורסם בנבו, 28.1.2014); תמ"ש (ת"א) 10-15-39525-ר.א. נ' א.ר, פס' 42 לפסק הדין (פורסם בנבו, 2.2.2016).

¹⁸ ועדת רוטלוי, לעיל ה"ש 8, שם.

¹⁹ ע"א 577/83 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוגי, פ"ד לח(1) 461, פס' 16 לפסק דינו של השופט ברק (1984); ע"א 2075/96 פלונים נ' היועץ המשפטי לממשלה, מט(5) 476 (1996); בג"ץ 4293/01 משפחה חדשה נ' שר העבודה והרווחה, פס' 29 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (פורסם בנבו, 24.3.2009).

²⁰ ע"א 310/82 פלוגי על-ידי האפוטרופוס שלה נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד לז(4) 421, פס' 4 לפסק דינו של השופט אלון (1983); תמ"ש (ת"א) 10509-10-11 י.פ. נ' היועץ המשפטי לממשלה, פס' 25 לפסק הדין (פורסם בנבו, 5.3.2012); אימוץ (י"ם) 22/13 היועץ המשפטי לממשלה (משרד הרווחה) נ' פלוגי (פורסם בנבו, 6.5.2015).

²¹ ע"א 209/54 שטיינר נ' היועץ המשפטי לממשלת ישראל, פ"ד ד 241, פס' 2 לפסק דינו של השופט זילברג (1955); דנ"א 7015/94 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוגי, פ"ד נ(1) 119, 48 (1995); תמ"ש (כ"ס) 17961/06 מ.ה. נ' א.ה, פס' 22 לפסק הדין (פורסם בנבו, 7.3.2010); עניין ע"א 2266/93 פלוגי, קטין, לעיל ה"ש 5.

²² אמנה בדבר זכויות הילד, כ"א 31, 20 נובמבר 1989 (להלן: האמנה בדבר זכויות הילד או האמנה).

לאמנה יש חובה ליישם את עקרונותיה בעניינם של ילדים.²³ לצד זאת יש לציין כי מדובר באמנה הסכמית ולא מנהגית, ועל כן חתימתה של ישראל על האמנה, ואשרורה ללא עיגונה בחוק, אינם מעניקים לאמנה תוקף משפטי ולמעשה מעמדה הוא של מקור השראה פרשני.²⁴ אף שמדובר במעמד פרשני בלבד, נקבעה בפסיקה חזקה פרשנית בדבר התאמה בין חוקי המדינה לבין נורמות המשפט הבין-לאומי שישראל מחויבת להן, וכן נקבע כי בתי המשפט יפסקו על פי שיקול דעתם בניגוד לאמור באמנה רק בנסיבות מיוחדות.²⁵ סעיף 3(1) לאמנה בדבר זכויות הילד קובע: "בכל הפעולות הנוגעות לילדים, בין אם ננקטות בידי מוסדות רווחה סוציאליים ציבוריים או פרטיים ובין בידי בתי משפט, רשויות מינהל או גופים תחיקתיים, תהא טובת הילד שיקול ראשון במעלה".

בסעיף זה קבועה תחולה רחבה ביותר לעקרון "טובת הילד" והיקפה מתבטא בכמה היבטים ובהם הכללת בתי המשפט במפורש.²⁶ עיקרון נוסף המופיע באמנה הוא "עקרון ההתפתחות" הקבוע בסעיף 6(2) ולפיו: "המדינות החברות יבטיחו עד מירב המידה האפשרית את הישרדות הילד והתפתחותו". סעיף זה נקבע מתוך ההבנה כי הליך ההתפתחות מצוי בלב הילדות ואין אה ורע לתהליך ההתפתחות שילדים חווים, שכן מדובר בתהליך דרמטי ואינטנסיבי ביותר.²⁷ עוד לפני החתימה על האמנה הכירו בתי המשפט בישראל בזכותם של ילדים לתנאים מינימליים המבטיחים התפתחות פיזית ונפשית תקינה ובחובת ההורים לספק לילדיהם תנאים בסיסיים אלה.²⁸ על כן גם לאחר החתימה על האמנה נקטה הפסיקה עמדה שלפיה ילדים זכאים ליהנות מרמת התפתחות תקינה.²⁹ לפיכך כל מהלך שיש בו כדי להשפיע לרעה על יכולתו של הילד להתפתח מבחינה פיזית, נפשית וחברתית והפוגע בצרכיו המינימליים של ילד, מנוגד לעקרון "טובת הילד" ולמחויבותה של מדינת ישראל ושל

²³ ועדת רוטלוי, לעיל ה"ש 8, בעמ' 127.

²⁴ קפלן "זכויות הילד בפסיקה בישראל", לעיל ה"ש 5, בעמ' 323; בג"ץ 1554/95 עמותת "שוחרי גילית" נ' שר החינוך, התרבות והספורט, פ"ד (נ3) 28, 2 (1996); ע"פ 9937/01 חורב נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 9.8.2004).

²⁵ ע"פ 3112/94 אבו-חסן נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 422, 430 (1999); עניין חורב, לעיל ה"ש 24, בעמ' 13; בג"ץ 2599/00 יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך, פ"ד נו(5) 834, פס' 8 לפסק דינה של השופטת דורנר (2002).

²⁶ ועדת רוטלוי, לעיל ה"ש 8, בעמ' 130.

²⁷ תמר מורג "השפעת הוועדה לבחינת עקרונות היסוד בתחום הילד והמשפט על תפישות העומק של הפסיקה הישראלית" משפחה במשפט ג-ד 67, 72 (התש"ע).

²⁸ ע"א 137/66 פליגלטאוב נ' פליגלטאוב, פ"ד כ(3) 621, פסק דינו של השופט עציוני (1966); ע"א 522/87 פלונים נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מא(4) 436, 440 (1987).

²⁹ עניין דני'א 6041/02 פלונית, לעיל ה"ש 7; רע"א 3009/02 פלונית נ' פלוני, פ"ד נו(4) 872, פס' 9 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (2002); ע"א 1838/93 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה, פס' 4 לפסק דינו של השופט ברק (פורסם בנבו, 15.2.1994).

הגופים הפועלים בה על פי האמנה בדבר זכויות הילד. החלטה המנוגדת לטובתו של ילד אף עשויה לעורר את סמכותו של בג"ץ להתערב בה.³⁰

המוקד השני המשפיע על עקרון "טובת הילד" הוא בחינתו בממד החוקתי לאור חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. תפיסת עקרון "טובת הילד" כביטוי לכבוד האדם ניכרת בפסיקה הדנה בעיקרון זה.³¹ כך, בעידן שלאחר חקיקת חוק היסוד, ובעידן שלאחר הצטרפותה של ישראל לאמנה בדבר זכויות הילד, הילד נחשב לישות נפרדת בעלת זכויות עצמאיות בעלות מעמד חוקתי.³² נדבך נוסף המשפיע על מעמדו החוקתי של עקרון "טובת הילד" הוא שקיום מינימלי **כאדם** הוכר בפסיקת בית המשפט העליון בכמה הזדמנויות כנכלל בכבוד האדם במובנו החוקתי.³³ נמצא שזכות זו של קיום מינימלי הנגזרת מחוק היסוד היא נחלתם של ילדים כשם שהיא נחלתם של מבוגרים, משום ש"גם איש קטן, זכאי בכל זכויותיו של איש גדול".³⁴ להבנה זו בדבר המעמד החוקתי של עקרון "טובת הילד" יש השפעות מרחיקות לכת. ראשית, דברי חקיקה, לרבות חקיקה שקדמה לחוק היסוד, יש לפרש ברוח הוראות חוק-יסוד זה.³⁵ על כן גם בבוא בית משפט לקצוב מזונות קטין, בהליך שיוצג בהמשך, עליו להתחשב במעמד המיוחד של עקרון "טובת הילד", ובייחוד כאשר מדובר בקיום מינימלי של קטין. זאת ועוד, ייתכן שהוראת חוק אשר אינה עולה בקנה אחד עם עקרון "טובת הילד", ושאינה עומדת בתנאי "פסקת ההגבלה", ניתנת לתקיפה ישירה שתביא לפסילתה.

³⁰ פרשת דוד, לעיל ה"ש 5, פס' 10 לפסק דינו של השופט חשין.

³¹ דנ"א 1892/11 **היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית**, פ"ד סד(3) 356, פס' 29 לפסק דינו של השופט מלצר (2011); תמ"ש (ת"א) 5062/97 **פלוני נ' אלמונית**, פס' 61 לפסק הדין (פורסם בנבו, 9.3.1997); תמ"ש (ק"ג) 40995-11-12 **פלונית נ' אלמוני**, פס' 61 לפסק הדין (פורסם בנבו, 3.8.2015).

³² רובינשטיין "על הקטין במשפט", לעיל ה"ש 6, בעמ' 43.

³³ בג"ץ 161/94 **אטרי נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 1.3.1994); בג"ץ 5578/02 **מנור נ' שר האוצר**, פס' 7 לפסק דינו של השופט ברק (פורסם בנבו, 9.9.2004); בג"ץ 10662/04 **חסן נ' המוסד לביטוח לאומי**, פ"ד סה(1) 782, פס' 34 לפסק דינה של השופטת ביניש (2012).

³⁴ ע"א 6106/92 **פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד מח(4) 221, 235 (1994); בש"א 8898/08 **פלוני נ' פלונית**, פס' 15 לפסק דינו של השופט מלצר (פורסם בנבו, 16.11.2008). ראו והשוו: רובינשטיין "על הקטין במשפט", לעיל ה"ש 6, בעמ' 43; אהרן ברק **פרשנות במשפט** כרך שלישי – פרשנות חוקתית 435 (1994); קפלן "זכויות הילד בפסיקה בישראל", לעיל ה"ש 5, בעמ' 327.

³⁵ דנ"פ 2316/95 **גנימאת נ' מדינת ישראל**, פ"ד מט(4) 589 (1995); דנ"א 5698/11 **מדינת ישראל נ' דיראני** (פורסם בנבו, 15.1.2015).

ג. פסיקת מזונות – עיקרי הדין

חיוב במזונות ילדים קטינים מוסדר בסעיף 3 לחוק המזונות,³⁶ לפי סעיף זה, יחולו על מזונות קטין, ילדו של החייב או של בן-זוגו, הוראות הדין האישי של הנתבע. כאשר לנתבע אין דין אישי, או שדינו האישי אינו מחייבו במזונות, תהיה תחולה להוראות החוק.³⁷

הורים יהודים חייבים במזונות ילדיהם על פי הדין האישי-הדתי החל עליהם. החובה הראשונית והעיקרית מוטלת על האב, ואילו האם חבה במזונות מ"דיני צדקה" במקרים מסוימים.³⁸ חובת המזונות מדין צדקה, שנועדים לסיפוק רמת חיים גבוהה יותר, עשויה להיות מוטלת על שני ההורים על פי יכולתם הכלכלית.³⁹ חבותו של האב במזונות ילדיו הקטינים נקבעת בהתחשב בגילם והחלוקה הנוהגת היא – עד גיל שש ("קטני-קטנים"); מגיל שש ועד גיל חמש עשרה; ומגיל חמש עשרה עד גיל שמונה עשרה.⁴⁰

על מקור החיוב במזונות ילדים עד גיל שש יש חילוקי דעות בין חכמי המשפט העברי, הפוסקים והפרשנים.⁴¹ בשונה מחילוקי הדעות באשר למקור החיוב, רווחת התפיסה כי מהותו והיקפו של החיוב במזונות ילדים עד גיל שש הוא אבסולוטי ואינו תלוי במצבו הכלכלי של האב או באפשרות של הילד לפרנס את עצמו.⁴² מידת המזונות שבה חב האב עד גיל שש היא רק "כפי צרכן בלבד", כלומר מזונות בסיסיים הכוללים את צרכיו ההכרחיים של הקטין ובהם מזון, כסות ומדור.⁴³ הפסיקה האזרחית שבה וציינה שצרכים הכרחיים-קיומיים אלו שווים לעני ולעשיר, וללא

36 חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט-1959.

37 מנשה שאוה הדין האישי בישראל 254 (מהדורה רביעית מורחבת, כרך ראשון, 2001).

38 כיום המגמה היא להביא לשוויון בין חובת האב לבין חובת האם בכל הנוגע למזונות ילדים, בין היתר על ידי צמצום ההגדרה של "צרכים הכרחיים" שלהם זקוק הילד. דיון במגמה זו חורג מגבולות חיבור זה וניתן לדאות את הדיון הנרחב בה אצל יאיר שיבר "מזונות ילדים קטנים" משפחה במשפט ג-ד 227 (2010).

39 ע"א 508/70 נתוביץ נ' נתוביץ, פ"ד כה(1) 603, 608 (1971); הלל חבשוש מזונות ילדים – חיובי הורים – דין עברי 200 (2003) (להלן: חבשוש מזונות ילדים).

40 ע"א 210/82 גלבר נ' גלבר, פ"ד לח(2) 14 (1984); עמ"ש (ת"א) 1180-05-14 א. א. נ' מ. א., פס' 4 לפסק דינו של השופט שוחט (פורסם בנבו, 26.3.2015); תמ"ש (ת"א) 52450/04 פלוני נ' אלמונית (פורסם בנבו, 8.1.2006) (להלן: עניין תמ"ש (ת"א) 52450/04).

41 שאוה הדין האישי בישראל, לעיל ה"ש 37, בעמ' 265-268. חילוקי הדעות בין חכמי ההלכה והאסמכתאות הרבות מובאים בפירוט בספרו של שאוה.

42 שאוה, שם, בעמ' 269-271; מיכאל קורין אלדי דיני אישים, משפחה וירושה – בין דת למדינה – מגמות חדשות 124 (2004); ע"א 393/83 דלי נ' דלי, פ"ד לח(3) 613, 616 (1984); תמ"ש (ב"ש) 58090-06-13 פלוני נ' פלוני, פס' 13 לפסק הדין (פורסם בנבו, 7.8.2015).

43 שאוה, שם, בעמ' 271-272; שולחן ערוך, אבן העזר, סימן עג סעיף ו.

הבחנה בין דת, גזע או מין של הזכאים.⁴⁴

חיוב במזונות מעל גיל שש ועד גיל חמש עשרה חל מכוח שני מקורות שונים. מתוקף "תקנת אושא" חל חיוב מגיל שש ועד "שיגדלו"⁴⁵ ומכוח תקנת הרבנות הראשית משנת התש"ד חל חיוב עד גיל חמש עשרה.⁴⁶ לפי "תקנת אושא", אכיפת החיוב תיעשה מ"דין צדקה" באופן שבמקרים שבהם יש לקטין מקור שממנו יוכל להתפרנס, או שהאב אינו "אמיד" ואינו יכול לזון את ילדיו, לא יכפו את התשלום.⁴⁷ לאחר שבתו משפט אזרחיים דחו תביעות למזונות של ילדים מעל גיל שש בשל פירוש שגוי ל"דיני הצדקה" של המשפט העברי, ולאחר שאמצעי הלחץ החברתי שהופעלו על אבות לזון את ילדיהם מעל גיל שש לא נמצאו יעילים בעידן המודרני, תיקנה הרבנות הראשית את תקנות התש"ד.⁴⁸ לפי תקנות התש"ד מוטלת על האב חובה לזון את ילדיו עד גיל חמש עשרה באותו אופן שבו מוטלת החובה עליו כלפי ילדיו עד גיל שש, כלומר האב חב במזונות ילדיו עד גיל חמש עשרה כחיוב אבסולוטי בעל מעמד עצמאי.⁴⁹

במזונות קטין מעל גיל חמש עשרה ועד גיל שמונה עשרה החיוב מוטל מכוח "דיני צדקה", הן לצרכים ההכרחיים הן לחורגים מהם. מזונות מ"דין צדקה" ישולמו במקרים שבהם החייב "אמיד", הילד הוא "נצרך" ושיעור המזונות יהיה "כדי מחסורו" של הנצרך.⁵⁰

"דיני צדקה" כוללים אם כן את החיוב במזונות קטין לצרכים שאינם הכרחיים. חובה זו חלה על האב ועל האם בצורה שוויונית על פי יכולתם הכלכלית.⁵¹ התנאי

⁴⁴ תמ"ש (ת"א) 33168-05-12 ש.ב. (קטינה) נ' מ.ב. (פורסם בנבו, 27.4.2015); תמ"ש (נצ') 34258-07-13 נ.נ. נ' ר.ח., פס' 23 לפסק הדין (פורסם בנבו, 21.7.2014); פרשת גלבר, לעיל ה"ש 40, בעמ' 20.

⁴⁵ שתיים עשרה לבנות ושלוש עשרה לבנים.

⁴⁶ שאוה הדין האישי בישראל, לעיל ה"ש 3737, בעמ' 277; פרשת גלבר, לעיל ה"ש 40, בעמ' 19. יש להבחין בין עצם החיוב החל לבין שאלת הכפייה.

⁴⁷ שאוה הדין האישי בישראל, לעיל ה"ש 37, בעמ' 278; עמ"ש (נצ') 41385-03-15 י.ג. (קטינה) נ' מ.ג. (פורסם בנבו, 21.1.2016).

⁴⁸ שם, בעמ' 283; פרשת גלבר, לעיל ה"ש 40, בעמ' 19; פרשת דלי, לעיל ה"ש 42, שם. בעניין א. א., לעיל ה"ש 40, בעמ' 3 ציין בית המשפט כי החיוב אינו כה אבסולוטי. בחינה מדוקדקת של פסקי הדין שעליהם הצביע בית המשפט תראה שגם אם מופחתים תשלומים שונים, המינימום ההכרחי ימשך להיות משולם. ראו לדוגמה: בע"מ 2433/04 צינובוני נ' צינובוני (פורסם בנבו, 2.10.2005) וראו את דברי השופטת פרוקצ'יה בפס' 6.

⁴⁹ ע"א 321/78 פלונית נ' פלוני, פ"ד (2) 624, 628-629 (1979); פרשת דלי, לעיל ה"ש 42, בעמ' 617; שיבר "מזונות ילדים קטנים", לעיל ה"ש 38, בעמ' 230.

⁵⁰ ע"א 166/66 גולדמן נ' גולדמן, פ"ד (2) 533, 536 (1966); בע"מ 9789/06 פלוני נ' פלוני, פס' 6 לפסק דינה של השופטת ארבל (פורסם בנבו, 15.7.2007); שיפמן דיני המשפחה בישראל, לעיל ה"ש 11, בעמ' 254 והאסמכתאות הרבות שם. לגישה שאינה רואה בחיוב מדין צדקה חיוב החל בצורה שווה על האב ועל האם ראו: קוריאנלדי דיני אישים, משפחה וירושה, לעיל ה"ש 42,

הראשון לחיוב במזונות מכוח "דיני צדקה" הוא כי החייב יהיה "אמיד". מונח זה אינו מתייחס לאדם עשיר אלא מכוון לאדם שמצבו הכלכלי מאפשר לו לתת צדקה. ב"שולחן ערוך" נפסק להלכה כי כל אדם חייב לתת צדקה, אפילו עני המתפרנס מן הצדקה.⁵² בתי המשפט אימצו את הגישה שלפיה "אמיד" כלפי ילדיו איננו ה"אמיד" לעניין חובת צדקה לנזקקים אחרים, וכי החובה של אדם כלפי ילדיו גדולה יותר.⁵³ כמו כן אימצו בתי המשפט את עמדת חכמי ההלכה שלפיה ניתן לרדת לנכסיו של חייב בצדקה ולקחת את מה שהיה ראוי שייתן.⁵⁴ כך נפסק בעניין **רפורט** כי אין לקבל טענה כי פושט רגל אינו "אמיד", ופשיטת הרגל אינה משנה אפוא דבר בנוגע לחובתו לזון את בני משפחתו.⁵⁵ התנאי השני הוא היותו של הזכאי למזונות "נצרך". תנאי זה כוונתו כי הזכאי אינו יכול להתפרנס מתוך נכסיו או מעבודה.⁵⁶ התנאי השלישי לחיוב עוסק בהיקף המזונות וקובע ששיעורם יהיה "כדי מחסורו" של הזכאי. כפי שמצוין בספרו של קורניאלדי, שופטים שונים מעניקים פרשנות שונה למונח "צרכים הכרחיים" ויש הרואים אפילו בחוגים, צורכי חינוך ותרבות וספרים חלק מצרכי הבסיסיים של הילד.⁵⁷ פסיקה זו מתיישבת היטב עם ההכרה ב"עקרון ההתפתחות" כחלק מ"טובת הילד" ומתפקידם של דמי המזונות להבטיח את

בעמ' 131–134.

⁵² שאוה **הדין האישי בישראל**, לעיל ה"ש 37, בעמ' 294. לעניין חיוב גם כשמדובר בעני המתפרנס מצדקה ראו שם, בהערות 273 ו-277.

⁵³ שאוה, שם, בעמ' 295; חבשוש **מזונות ילדים**, לעיל ה"ש 39, בעמ' 185; פרשת **דלי**, לעיל ה"ש 42, בעמ' 617; ע"א 524/66 **מזרחי קטינים באמצעות אמם נ' מזרחי**, פ"ד (4) 813, 819 (1966); תמ"ש (י"ם) 2480/04 **ס' נ' נ. מ. פס' 50** לפסק הדין (פורסם בנבו, 8.6.2006).

⁵⁴ ע"א 132/62 **יחימילוב נ' יחימילוב**, פ"ד טז 1520, 1524 (1962); ע"מ"ש (י"ם) 47454-01-12 **ת' ש' ואח' נ' א' ש'**, פס' 10 לפסק דינו של השופט מינץ (פורסם בנבו, 5.4.2012); תיק רבני 616800/6 **פלוגית נ' פלוני**, עמ' 7 לפסק הדין (פורסם בנבו, 16.12.2015), שם הכירו בחיוב אב שאינו עובד לשלם מזונות; ת"א (ת"א) 1181/54 **שמואלובה נ' קונפורטי**, פסקים מחוזיים ט 432 (1954).

⁵⁵ ע"א 152/71 **רפורט נ' רפורט**, פ"ד (כו) 1, 253, פס' 7 לפסק דינו של השופט י' כהן וכן בפסק דינו של השופט לנדוי (1972).

⁵⁶ שאוה **הדין האישי בישראל**, לעיל ה"ש 37, בעמ' 296–297. ראו הדין שם בנוגע למקרים שבהם הילד יכול תיאורטית לפרנס את עצמו והשוו לפסיקה כיום שלפיה חזקה שילד עד גיל שמונה עשרה ואף מעבר לכך אינו יכול לפרנס עצמו וזכאי למזונות מדין צדקה: עניין **תמ"ש (ת"א) 52450/04**, לעיל ה"ש 40 והאסמכתאות שם.

⁵⁷ קורניאלדי **דיני אישים, משפחה וירושה**, לעיל ה"ש 42, בעמ' 122, בהערה 15 המפנה לפסק דינה של השופטת מימון משנת 1999. ראו גם תמ"ש (טב) 11-02-20194 **מ.ד.פ. נ' י.פ.** פס' 14 לפסק הדין (פורסם בנבו, 27.5.2011), שם נכללות הוצאות חינוך ונסיעות בצרכים הבסיסיים; תמ"ש (נצ) 11-02-14993 **ר.ד. (קטיין) נ' מ.ד.** (פורסם בנבו, 1.1.2013) הכולל הוצאות חינוך בצרכים הבסיסיים; תמ"ש (י"ם) 23730/05 **ע' ק' נ' א' ק'** (פורסם בנבו, 1.8.2006) הכולל הוצאות תרבות וספרים בצרכים הבסיסיים; תמ"ש (י"ם) 6423/02 **א.ל. נ' ש.ה.** (פורסם בנבו, 20.11.2011) הכולל הוצאות תרבות, פנאי וחוגים בצרכים הבסיסיים.

שמירתם של עקרונות אלו.

בדין הרעיוני, החל כדין אישי על מוסלמים בישראל, חלה חובת המזונות על האב בלבד. החבות במזונות אינה מושפעת מהאסכולה הדתית שאליה משתייך האב, אם כי בארץ הדין הנוהג הוא האסכולה הח'נפית, ומדובר בחובה אבסולוטית ככל שהזכאי אינו יכול לכלכל את עצמו ובתנאי שיש קשר דם בין החייב לבין הזכאי. שיעור המזונות מחולק לשלוש: מזונות "דחק" בסיסיים ("כאפיה"), מזונות שווים ודומים (בהתאם למעמד של הילד) ומזונות מוגדלים כאשר האב עשיר.⁵⁸ למעשה, החיוב במזונות הבסיסיים דומה לחיוב בדין העברי וכולל מזון, מדור, ביגוד והוצאות בריאות, והוא נעשה ללא התחשבות במצבו הכלכלי של האב ככל שהוא בעל פוטנציאל השתכרות.⁵⁹ עם זאת, בשונה מהדין העברי האב חייב במזונות הבסיסיים ללא התחשבות בגילו של הילד וכל עוד הוא אינו מתפרנס בעצמו.⁶⁰

ככל מערכות הדינים, משפסקו בתי המשפט כי חובת תשלום מזונות מוטלת על החייב כלפי תובע או תובעת, עליהם לקבוע את שיעור המזונות. אדם בעל נכסים, גם אם אינו עובד, יהיה חייב במזונות לפי יכולתו אילו היה מממש נכסים אלו.⁶¹ כך גם על אדם שאינו ממצה את פוטנציאל השתכרותו מיגיעת כפיו יוטלו מזונות לפי יכולתו להמשיך לעבוד בעבודתו או בכל עבודה אחרת. ההתחשבות ביכולתו הפוטנציאלית של החייב נעשית רק בקביעת מזונות בסיסיים. כאשר נפסקים מזונות מעל צרכים אלו, מתחשבים בהכנסה בפועל בלבד.⁶²

שיעור המזונות נפסק לאחר חקירת יכולת מקיפה של ההורים, בחינת מצבם הכלכלי והכנסתם, ופירוט רב בדבר צורכי הילדים.⁶³ בנוגע לאותם צרכים הכרחיים, מזונות בסיסיים המשקפים את צרכיו החיוניים ביותר של הילד שבלעדיהם אין הוא יכול להתקיים ממש, צרכים אלו נבחנו וכומתו על ידי בתי המשפט שפסקו כי גם בהיעדר ראיות ניתן לקבוע סכום זה בהתבסס על ידיעה שיפוטית. הסכומים הנהוגים בפסיקה נכון להיום עומדים על סך של 1,400–1,250 ₪ לחודש בקירוב, ללא מדור

58 עניין נ.ג. נ' ר.ח., לעיל ה"ש 44, פס' 11–22; הוועדה לבחינת נושא מזונות הילדים בישראל דוח הוועדה 19 (2012) (להלן: דוח שיפמן).

59 דוח שיפמן, שם.

60 תמ"ש (נצ') 11-10-11 41298-ל.א.ע. נ' א.א.ר. (פורסם בנבו, 28.10.2012).

61 דוח שיפמן, לעיל ה"ש 58, בעמ' 15; רע"א 250/09 פלוני נ' פלוני (פורסם בנבו 2.6.2009); רע"א 130/83 פרייס נ' פרייס, פ"ד לח(1) 721 (1984).

62 דוח שיפמן, שם. ראו דוגמאות לשימוש במבחן "כושר ההשתכרות" בקביעת מזונות הכרחיים בע"א 457/88 מגדלשוילי נ' מגדלשוילי (פורסם בנבו, תאריך לא ידוע); ע"א 206/60 דרהם נ' דרהם, פ"ד יד 1726, 1730–1731 (1960).

63 תמ"ש (ת"א) 11-09-11 38554-פלונית נ' פלוני, עמ' 17–25 לפסק הדין (פורסם בנבו, 6.3.2016) (להלן: עניין תמ"ש (ת"א) 11-09-11 38554-פלונית); תמ"ש 508-09-12 מ.ז. נ' ש.ז., עמ' 9–34 לפסק הדין (פורסם בנבו, 15.4.2015).

והוצאות חינוך.⁶⁴ פסיקה זו עברה תחת שבט ביקורתו של בית המשפט העליון והוא מצא שסכומים אלו סבירים ומאוזנים.⁶⁵

ד. קציבת המזונות בהליכי פשיטת רגל

במקרים שבהם לאדם יש חוב, והליכי ההוצאה לפועל אינם מסייעים לנושיו לגבותו, או כאשר סך חובותיו עולה על שווי נכסיו, נתונה לנושים האפשרות לפעול לתפיסת נכסיו ולמכירתם לשם תשלום החובות.⁶⁶ אפשרות דומה נתונה גם לחייב חדל הפירעון לבקש להיות מוכרז "פושט רגל" כדי לאפשר לו לשוב לפעילות כלכלית סדירה ללא רדיפה מצד נושיו ותוך שמיטת חובותיו, חלקם או כולם.⁶⁷ נמצא אפוא כי להליכי פשיטת הרגל שתי תכליות עיקריות.⁶⁸ הראשונה היא כינוס נכסי החייב וחלוקתם בצורה הזולה, המהירה, היעילה והשווה ביותר בין נושיו. השנייה היא מתן אפשרות לחייב שאינו מסוגל לשלם את חובותיו לפתוח דף חדש על ידי קבלת הפטר מחובותיו. הליך פשיטת הרגל כולל כמה שלבים, חלקם הכרחיים וחלקם ננקטים רק בחלק מהמקרים. ניתן למצוא תיאור פשוט וברור של ההליך בתרשים המופיע בספרם של לוי וגרוניס,⁶⁹ ולאחרונה גם בפירוט בפסק דינו של השופט מלצר בעניין ד. מ.⁷⁰

⁶⁴ רמ"ש (חי') 16-02-55855 פלוני נ' פלונית, פס' 11 לפסק הדין (פורסם בנבו, 29.2.2016); עניין תמ"ש (ת"א) 38554-09-11, לעיל ה"ש 63, פס' 117 לפסק הדין; תמ"ש (חד') 44235-01-12 מ' נ' ר', פס' 86 לפסק הדין (פורסם בנבו, 23.7.2015); עניין א.א., לעיל ה"ש 40, בעמ' 4 לפסק הדין; עמ"ש (ת"א) 12-09-21376 מ.ש. נ' ג.ש., פס' 4 לפסק דינו של השופט שוחט (פורסם בנבו, 20.11.2013) ועוד רבים המאוזכרים במקורות אלה.

⁶⁵ בע"מ 4751/12 אלמוני נ' אלמונית, פס' 29 לפסק דינו של השופט דנציגר (פורסם בנבו, 29.8.2013). כאשר מדובר בכמה ילדים, סכום המזונות יהיה נמוך יותר בהתחשב בהוצאות המשותפות. ראו: ע"א 552/87 ורד נ' ורד, פ"ד מב(3) 594, 599 (1988).

⁶⁶ שלמה לויין ואשר גרוניס פשיטת רגל 23 (2010). לסקירה של שלבי ניהול ההליך ראו גם דו"ח חריס, לעיל ה"ש 2, בעמ' 26-27.

⁶⁷ ע"א 7113/06 ג'נח נ' כונס הנכסים הרשמי, פס' ד' לפסק דינו של השופט רובינשטיין (פורסם בנבו, 20.11.2008).

⁶⁸ ע"א 6416/01 בנבנישתי נ' כונס הנכסים הרשמי, פ"ד נו(4) 197, פס' 8 לפסק דינו של השופט ברק (2003); ע"א 3083/13 פלונית נ' שיכמן, פס' 12 לפסק דינו של השופט סולברג (פורסם בנבו, 11.1.2015); ע"א 6021/06 פיגון נ' כונס הנכסים הרשמי, פס' 17 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (פורסם בנבו, 9.8.2009); פש"ר (חי') 12-07-16517 מ' נ' כונס נכסים רשמי מחוז חיפה (פורסם בנבו, 8.3.2016). יש לציין כי המגמה הרווחת היא של הגברת ההכרה בחשיבות התכלית השנייה: דברי ההסבר להצעת חוק לתיקון פקודת פשיטת הרגל (מס' 3) (פושט רגל זמני ותיקונים שונים), התשנ"ד-1994, בעמ' 98 שלפיהם "מטרת ההצעה הנוכחית היא לחדש את ההכרה באינטרס הלגיטימי של החייב לפתוח דף חדש בחייו". השוו לדברים האמורים בע"א 9782/05 טנגי נ' קריספיין, פס' 7 לפסק דינו של השופט גרוניס (פורסם בנבו, 18.1.2010).

⁶⁹ לויין וגרוניס פשיטת רגל, לעיל ה"ש 66, בעמ' 44.

⁷⁰ ע"א 7092/13 ד.מ. נ' י.מ. (פורסם בנבו, 12.10.2015).

שלב הכרחי וראשוני בהליך הוא מתן צו כינוס ובעקבותיו נתפסים ומרוכזים כל נכסי החייב. בשלב זה מבוצעות חקירות הכוללות בחינה של הכנסותיו והוצאותיו של החייב וכן בדיקת היקף חובותיו וכינוס אספות נושים.⁷¹ משניתן צו כינוס, יכול נושה להיפרע מחוב בר תביעה רק ברשות בית המשפט,⁷² ומעוכבים כל ההליכים התלויים ועומדים נגד החייב.⁷³ לנוכח תכלית הליך פשיטת הרגל, יוכל החייב לפתוח פרק חדש בחייו אם יקבל הפטר מחובותיו. עם זאת, במקרים מסוימים עשוי ההליך להסתיים בהסדר נושים או בדרך אחרת בעקבות ביטול צו פשיטת הרגל.⁷⁴ מתן הפטר פוטר את פושט הרגל מכל חוב בר תביעה למעט החובות המוחרגים שעניינם קנסות, חוב שנוצר עקב מרמה וחבות לפי פסק דין בתובענת מזונות.⁷⁵

לחוב מזונות יש מעמד מיוחד בהליך פשיטת הרגל, אך יש להבחין בין "חוב עבר" לבין "חוב שוטף". רק חוב מזונות הקודם לצו הכינוס הוא "חוב בר תביעה". חוב זה נהנה מ"דין קדימה" ולפיכך תהיה לו עדיפות על פני חובות אחרים בעת שיחולקו נכסי החייב.⁷⁶ עוד ניתן לראות כי בשונה מהליכים הנוגעים לחובות אחרים, בית המשפט של פשיטת רגל אינו רשאי לעכב הליכים, לרבות תביעות והליכי הוצאה לפועל, שנגקטו נגד החייב במזונות לפני מתן צו הכינוס.⁷⁷ הוראה נוספת ומרכזית המלמדת על מעמדו של חוב המזונות מופיעה בסעיף 69(א)(3) לפקודה אשר מחריג חבות זו מתחולתו של ההפטר למעט במקרים חריגים.⁷⁸ באשר לחוב מזונות שזמן פירעונו אחרי מתן צו הכינוס, קבע המחוקק כי אין לראות בו "חוב בר תביעה". לחוב זה, שניתן לכנותו "חוב שוטף" בשונה מ"חוב עבר", נקבע מנגנון בסעיף 128(א) לפקודה שעניינו "הקצבה לזכאי למזונות" ולפיו רשאי בית המשפט להקציב סכומים שימצא לנכון מנכסי החייב או מהכנסותיו לטובת הזכאי. ניתן אפוא להיווכח כי הפקודה מבחינה בין "חוב עבר" שהוא חוב מזונות שהתגבש לפני מתן צו הכינוס, לבין "חוב שוטף" הנוגע לחיובים לתקופה שלאחר מתן הצו. "חוב העבר" הוא "חוב בר תביעה" הנהנה מאותם יתרונות שהוצגו לעיל, ולעומתו "חוב שוטף" אינו "חוב בר תביעה" ואין לצו הכינוס או להפטר, אם יינתן, תחולה עליו, אך לבית המשפט יש סמכות להקציב לזכאי סכומים שונים מזמן לזמן.

71 ס' 18ג' לפקורת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"מ-1980 (להלן: הפקודה).

72 ס' 20(א) לפקודה.

73 עניין ד.מ., לעיל ה"ש 70, פס' 22 לפסק דינו של השופט מלצר. הכוונה הן להליכים תלויים ועומדים הן להליכים חדשים.

74 לזמן וזמנים פשיטת רגל, לעיל ה"ש 66, בעמ' 185.

75 ס' 69 לפקודה.

76 ס' 78(3)(ד) לפקודה.

77 ס' 22(ד)(1) לפקודה.

78 בדומה לכך ס' 35(י) לפקודה קובע כי פשרה או הסדר לא יחולו על חוב שנוצר בעקבות פסק דין למזונות.

חוב המזונות נחשב בעבר ל"חוב בר תביעה" בין שהיה "חוב עבר" ובין שהיה "חוב שוטף", באופן שבמצבים שבהם ניתן פסק דין המחייב במזונות ולאחריו ניתן צו כינוס, יכלו הזכאים לתבוע את החוב במרוצת ההליך.⁷⁹ על רקע קביעה זו בעניין **רפפורט**,⁸⁰ תוקן סעיף 72 לפקודה⁸¹ ונקבע כי מזונות המגיעים לאחר צו הכינוס, דהיינו "מזונות שוטפים", אינם בגדר "חוב בר תביעה". בעניין **רפפורט** התייחסו שופטי הרוב לאפשרות להשתמש בסעיף 55 לפקודה בנוסח הישן שאפשר הקצבת כספים למחיית פושט הרגל ובני משפחתו וקבעו כי אפשרות זו אינה תחליף לחבותו של פושט הרגל בחוב מזונות על פי צו.⁸² על כן הוסף לפקודה סעיף 55א אשר קבע כי אדם הזכאי מכוח פסק דין למזונות שזמן פירעונם חל אחרי מתן הצו לכינוס נכסי החייב, יהיה רשאי לפנות לבית המשפט אשר יקציב לו מתוך נכסי פושט הרגל והכנסותיו סכומי כסף, כפי שבית המשפט ימצא לנכון.⁸³ הסדר זה מצוי גם בנוסח החדש של הפקודה בסעיף 128 שכותרתו "הקצבה לזכאי למזונות". בעבר נלמד מלשון הסעיף כי הליך "קציבת המזונות" מותנה בכך שהחייב יוכרז "פושט רגל", אך הפסיקה פירשה את הסעיף בצורה תכליתית וקבעה כי מעת מתן צו כינוס ניתן לקצוב מזונות.⁸⁴ לפי הלכה זו, ו"נוכח החשיבות המיוחדת בתשלום מזונותיהם של קטינים", הונחה הצעת חוק שביקשה לעגן בחקיקה את אפשרות "קציבת המזונות" ממתן צו כינוס ואילך.⁸⁵ בדברי ההסבר לתיקון אף פורטה השפעתו על זכויות הילד,⁸⁶ ונאמר כי מטרתו להיטיב עם קטינים הזכאים למזונות כאשר החייב פתח בהליכי פשיטת רגל.⁸⁷ לפי סעיף 128 לפקודה, בית משפט של פשיטת רגל רשאי לקצוב מזונות מעת מתן צו הכינוס רק כאשר בית דין דתי או בית משפט לענייני משפחה קבעו את שיעור המזונות. הסעיף אינו מעניק סמכות לבית המשפט המנהל את הליכי חדלות הפירעון לקבוע מזונות במקום הערכאה המוסמכת, ותחולתו היא ממועד מתן צו הכינוס

79 עניין **רפפורט**, לעיל ה"ש 55. הכוונה במזונות לפי פסק דין היא לרבות הסכם מזונות שאושר וקיבל תוקף פסק דין.

80 דברי ההסבר להצעת חוק לתיקון פקודת פשיטת הרגל (מס' 8), התשל"ה-1975, ה"ח 1180, 281 (1975). תיקון זה מאמץ את דעת המיעוט של השופט לנדוי בעניין **רפפורט**.

81 ס' 130(1) לפקודה בנוסח הישן.

82 עניין **רפפורט**, לעיל ה"ש 55, בעמ' 264.

83 ע"א 357/79 **המוסד לביטוח לאומי נ' כונס הנכסים הרשמי**, פ"ד לה(1) 393, 399 (1980).

84 פש"ר (ת"א) 1831/00 **פלוגי נ' פלוגי** (פורסם בנבו, 29.6.2004) (להלן: **פש"ר 1831/00**);

פש"ר (ת"א) 2206/05 **בכשי נ' חגי** (פורסם בנבו, 4.10.2006); בש"א (נצ') 2493/06 **גנות נ' הכונס הרשמי** (פורסם בנבו, 19.10.2006); בש"א (נצ') 1968/06 **להב נ' להב** (פורסם בנבו,

14.3.2007); פש"ר (ת"א) 2297-08 **יריב נ' כונס הנכסים** (פורסם בנבו, 12.9.2010).

85 הצעת חוק לתיקון פקודת פשיטת הרגל (מס' 8) (הקצבה לזכאי למזונות), התשע"ד-2014, ה"ח

הכנסת 540 (2014).

86 ככל הנראה לפי החוק לציון מידע בדבר השפעת חקיקה על זכויות הילד, התשס"ב-2002.

87 דברי ההסבר להצעת חוק לתיקון פקודת פשיטת הרגל (מס' 8) (הקצבה לזכאי למזונות).

ואילך.⁸⁸ למעשה, "קציבת המזונות" היא סיומו של הליך דו-שלבי. השלב הראשון מתנהל בבית המשפט המוסמך ובית המשפט לענייני משפחה או בית הדין פוסק סכום מזונות שעל החייב לשלם. בשלב השני, בית המשפט של פשיטת הרגל עורך איזון בין הזכאי למזונות לבין שאר נושי החייב. בשלב זה סכום המזונות שנפסק תחילה משמש נתון מרכזי ובעל חשיבות אך אינו מחייב את בית המשפט של פשיטת רגל.⁸⁹

הרעיון שביסוד סעיף 128 לפקודה, המסדיר את השלב השני האמור, הוא שבית המשפט של פשיטת הרגל הוא הפורום הנאות לביצוע האיזון.⁹⁰ מסקירת הפסיקה בבתי המשפט המחוזיים עולה כי נטושה מחלוקת בדבר האפשרות לקצוב מזונות לפי סעיף 128 מתוך הכספים הצבורים בקופת הכינוס. יש הסוברים כי על פי לשון הסעיף, המקור לביצוע התשלומים יהיה אך ורק מהכנסותיו השוטפות של החייב, ולשיטתם חייב שאינו בעל הכנסה שוטפת, לא יחויב במזונות שיקצבו לו.⁹¹ אמנם היו מקרים שבהם ביקשו שלא להכריע בשאלה,⁹² אך נראה כי יש המוכנים לאשר אופרטיבית נוהל זה של תשלום המזונות השוטפים מתוך הכספים המצויים בקופת הכינוס.⁹³ לדעת, הגישה הראשונה אינה תואמת את ההלכה אשר התירה לקצוב כספים מקופת הכינוס לשם תשלום "חוב שוטף" ללא כל תנאי בדבר הכנסה מצד החייב.⁹⁴ הלכות קודמות אלו, והגישה המאפשרת "קציבת מזונות" מתוך סך הנכסים בקופת הכינוס, תואמות את כוונת המחוקק ומשקפות דין רצוי ונראה כי גישה זו אף מתחייבת מן

⁸⁸ ע"א 8993/04 פלוני נ' פלונית, פס' 9 לפסק דינו של השופט גרוניס (פורסם בנבו, 20.9.2007) (להלן: עניין ע"א 8993/04); רע"א 7568/13 פלוני נ' פלוני (פורסם בנבו, 31.12.2013).

⁸⁹ רע"א 8015/12 פלוני נ' פלוני, פס' 6 לפסק דינו של השופט זילברטל (פורסם בנבו, 21.2.2013) (להלן: עניין רע"א 8015/12); עניין פש"ר 1831/00, לעיל ה"ש 84, פס' 5 לפסק דינה של השופטת אלשיך.

⁹⁰ רע"א 5106/09 סיסו נ' כונס הנכסים הרשמי (פורסם בנבו, 6.10.2009).

⁹¹ פש"ר (חי') 36961-03-12 פרץ נ' כונס הנכסים הרשמי, פס' 7 ו-12 לפסק דינה של השופטת טאובר (פורסם בנבו, 7.6.2015); פש"ר (י-ם) 4217/07 יונה נ' יונה (פורסם בנבו, 26.10.2011) שם הושארה השאלה ב"צריך עיון"; בש"א (נצ') 905/98 אהוד נ' מירון, פס' 3 להחלטתה של השופטת דנון (פורסם בנבו, 30.12.1998).

⁹² פש"ר (ת"א) 56266-05-12 לוי נ' מזרחי (עציר), פס' 4 להחלטתה של השופטת אלשיך (פורסם בנבו, 2.9.2013).

⁹³ פש"ר (ת"א) 56266-05-12 מזרחי נ' כונס הנכסים הרשמי, פס' 10 לפסק דינו של השופט אורנשטיין (פורסם בנבו, 21.7.2014).

⁹⁴ עניין המוסד לביטוח לאומי, לעיל ה"ש 83, בעמ' 399; עניין רפפורט, לעיל ה"ש 55, בעמ' 262 וכן בעמ' 264 לפסק דינו של השופט לנדוי שהיה כאמור במיעוט אלא שלעניין זה ניתנה הסכמה פה אחד. שם דובר בנוסח הישן וההקצבה הייתה "מתוך נכסיו" של החייב בלבד, על כן לא ניתן לקבל את הגישה שלפיה הוספת האפשרות לקצוב מתוך הכנסותיו תצמצם את סמכות בית המשפט. נראה כי זו גם גישתו של בית המשפט העליון כיום: עניין ד.מ., לעיל ה"ש 70, פס' 26 לפסק דינו של השופט מלצר.

האמור בדברי ההסבר הנלווים לתיקון הסעיף משנת 2014.

אמנם בתי המשפט הכירו בכך שהערכאה המוסמכת לפסוק מזונות תתחשב במצבו הכלכלי של החייב, אך האיזון בין הצרכים המתחרים של החייב, הנושים והזכאי למזונות ייעשה באופן אחר על ידי בית המשפט של פשיטת הרגל. על בית המשפט של פשיטת הרגל למצוא את נקודת האיזון המתאימה בין האינטרסים של הזכאי למזונות לבין אלו של הנושים והחייב.⁹⁵ הקריטריונים שבית המשפט של פשיטת רגל בוחן בבואו לאזן בין צורכי המעורבים בהליך כוללים בין היתר את סך מצבת החובות של החייב, את סכום המזונות שעל החייב לשלם מדי חודש, את הסכום שבקופת פשיטת הרגל ואת הכנסות החייב.⁹⁶ נוכח מגוון השיקולים פסקו בתי המשפט כי בבוא בית משפט של פשיטת רגל לקצוב מזונות, צרכיו של הזכאי למזונות אינם עוד חזות הכול. על כן הסכומים שיקצבו יהיו לעתים נמוכים במידה ניכרת מסכומי המזונות שפסק בית המשפט המוסמך.⁹⁷

ניתן לזהות שתי תפיסות ביסוד הפסיקה המנחה את הליך "קציבת המזונות" ואת האיזון הנעשה בבתי המשפט של פשיטת רגל. התפיסה הראשונה המאפיינת את בתי המשפט היא כי הליך "קציבת המזונות" הוא הליך שולי. ההחלטה בנוגע לקציבת מזונות נתפסת כבעלת נפקות שולית בהליך פשיטת הרגל.⁹⁸ ניתן ללמוד זאת מהצורך של בית המשפט העליון להתמודד עם החלטות בדבר קציבת מזונות שפעמים רבות אינן מנומקות, וניתן להיווכח כי בתי המשפט של פשיטת רגל מאמצים את עמדת הנאמן או הכונס הרשמי מבלי לפרט מה הביאם לקצוב את הסכום שקצבו ובכך הם אף פוגעים ביכולת של ערכאת הערעור להפעיל ביקורת יעילה.⁹⁹ התפיסה השנייה נוגעת לכך שבתי המשפט אינם מבחינים, הלכה למעשה, בין משקלם של האינטרסים השונים של הזכאי בחוב מזונות לבין משקלם של האינטרסים של הזכאי בחוב קציבת המזונות. ניתן לראות זאת בגישה שלפיה בית המשפט מקבל בהבנה קציבת מזונות נמוכים בהרבה מאלו שנפסקו משום שלעמדתו כאשר החייב נקלע להליכי פשיטת רגל, כלל נושיו עלולים להיפגע, ובהם גם הזכאים למזונות. בתי המשפט גורסים שקציבת מזונות בסכום גבוה יותר תגרע כמעט תמיד

⁹⁵ עניין ע"א 8993/04 פלוני, לעיל ה"ש 88; עניין סיסו, לעיל ה"ש 90; אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 1223 (מהדורה 11, 2013).

⁹⁶ רע"א 7210/09 פלוני נ' פלוני, פס' 5 להחלטתו של השופט גרוניס (פורסם בנבו, 3.1.2010) (להלן: עניין רע"א 7210/09).

⁹⁷ שם; עניין רע"א 8015/12, לעיל ה"ש 89, פס' 7 לפסק דינו של השופט זילברטל; עניין בכשי, לעיל ה"ש 84; פש"ר (מרזב) 16999-12-14 א.ח. נ' מ.מ.ח., פס' 10 לפסק דינו של השופט ויצמן (פורסם בנבו, 9.2.2015).

⁹⁸ עניין ע"א 8993/04, לעיל ה"ש 88, פס' 7 לפסק דינו של השופט גרוניס.

⁹⁹ רע"א 7677/14 פלונית נ' פלוני, פס' 11 לפסק דינו של השופט דנציגר (פורסם בנבו, 19.4.2015); רע"א 2674/15 פלוני נ' פלוני (פורסם בנבו, 5.7.2015); רע"א 3483/15 פלוני נ' פלונית (פורסם בנבו, 18.8.2015).

מן הסכום שאמור להיות משולם לקופה הכללית, וכך תיפגע טובת שאר הנושים.¹⁰⁰ ניתן לראות כיצד מסקנות אלו באות לידי ביטוי בקציבת המזונות בבתי המשפט.¹⁰¹ נמצא כי הסכום הממוצע שנפסק בבתי המשפט של פשיטת רגל עומד על כ-950 ש"ח בלבד, שהם כשני שלישים מהמזונות המינימליים שנקבעו בפסיקה. במקרים רבים אף נקצבים סכומים הנופלים ממחצית סכום המינימום לקיום, שאמור לשקף את צרכיו החיוניים של הילד ואשר נקבע בפסיקה ועומד על סך של 1,250–1,400 ש"ח. מכאן שכאשר בתי המשפט של פשיטת רגל מאזנים בין זכותו של הזכאי למזונות לבין זכותם של שאר הנושים מתוך הבנה שקציבת מזונות תבוא על חשבון שאר הנושים, האינטרס של הנושים מקבל משקל רב ובתי המשפט מעדיפים, הלכה למעשה, את טובתם של הנושים על פני טובת ילדי החייב.

ה. ניתוח ביקורתי של הדין המצוי

מן האמור עד כה ניתן ללמוד על כמה פערים וליקויים בהסדר החקיקתי המסדיר את הליך "קציבת המזונות" וביישומו. עם ליקויים אלו נמנית הסתירה בין הפסיקה העוסקת בהליך זה ובין הפסיקה והדין הנוגעים לעקרון "טובת הילד" וכן זו המסדירה את חובות ההורים במזונות ילדיהם.

ראשית, ניתן להצביע על כך שבהליך "קציבת המזונות" ישנה למעשה נגיסה בסמכויותיו של בית המשפט לענייני משפחה. חוק בית המשפט לענייני משפחה קובע את סמכותו של בית משפט זה לדון ב"ענייני משפחה"¹⁰² ואלה נתונים לסמכותו העניינית הייחודית.¹⁰³ עם עניינים אלו ניתן למנות הן תובענה למזונות ומדור הן כל תובענה אזרחית בין אדם לבין בן משפחתו.¹⁰⁴ נראה כי הליך "קציבת המזונות" סוטה מהוראות אלו ומתעלם מהרציונל לקיים הליכים משפטיים בין בני משפחה, תוך הבנת המורכבות שבכך, בפני ערכאה שלה ניתנו הכלים המיוחדים להתמודד עם

¹⁰⁰ עניין רע"א 7210/09, לעיל ה"ש 96; עניין רע"א 8015/12, לעיל ה"ש 89, פס' 7 לפסק דינו של השופט זילברטל.

¹⁰¹ בהתבסס על תוצאת החיפוש באתר המשפטי "נבו" לפי חיפוש אזכורים של סעיף 128 לפקודת פשיטת הרגל בבתי המשפט המחוזיים בלבד וניתוח פסקי הדין הנוגעים לקציבת מזונות קטינים בלבד. נברדקו 41 החלטות מינואר 2015 ואילך. ניתן לראות את הנתונים בנספח 1.

¹⁰² ס' 3 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995.

¹⁰³ בע"מ 164/11 פלונית נ' פלוני, פס' 10 לפסק דינו של השופט זילברטל (פורסם בנבו, 29.4.2012) (להלן: בע"מ 164/11 פלונית); בע"מ 9948/04 פלוני נ' פלונית, פ"ד (ס) 176, 191–192 (2005) (להלן: עניין בע"מ 9948/04 פלוני).

¹⁰⁴ ס' (3) ו- (2) לחוק בית המשפט לענייני משפחה. תביעת מזונות נתונה בסמכות מקבילה של בית הדין הרבני כאשר היא מוגשת אגב גירושים לפי ס' 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953.

הליכים אלו.¹⁰⁵ לצד תביעות אזרחיות ותובענות למזונות, מוענקת לבית המשפט לענייני משפחה גם הסמכות לדון בענייני המעמד האישי.¹⁰⁶ סמכות זו, אשר גם היא "מופקעת" מבית המשפט, מביאה לליקוי נוסף בהסדר הקיים.

שנית, ניתן להיווכח כי פעמים רבות הליך "קציבת המזונות" נוגד את הדין האישי החל על החייב. כאמור בדבר המלך במועצה על ארץ-ישראל,¹⁰⁷ בתי המשפט האזרחיים ידונו בענייני המעמד האישי לפי הדין האישי החל על המתדיינים.¹⁰⁸ ענייני מזונות הם אחד מן העניינים הנכללים בתחום המעמד האישי של המתדיין ומכאן שעליהם להידון לפי הדין האישי.¹⁰⁹ לפי הדין העברי וגם לפי הדין השרעי חלה חובה על האב לזון את ילדיו הקטינים, חובה אשר בין שהיא מוחלטת ובין שהיא מ"דין צדקה", אינה תמה גם אם החייב נתון בהליכי פשיטת רגל. כאשר בתי המשפט קוצבים מזונות נוצר פעמים רבות מצב שבו הסכומים נמוכים מן הסכומים שעל החייב לשלם לפי הוראות הדין האישי החל עליו. עצם העובדה שאין מדובר בפסק דין למזונות אלא בקציבתם אינה מעלה ואינה מורידה. בסופו של דבר אין החייב ממלא את חובתו מכוח הדין האישי לזון את ילדיו הקטינים.

שלישית, ניתן לטעון כי המצב הקיים שלפיו חיוב במזונות שיצר "חוב עבר" בר תביעה לא יכנס לתחולת ההפטר בסוף ההליך, אך "חוב שוטף" יפגע יוצר מצב אבסורדי. המזונות השוטפים הם המזונות שלהם נזקק הילד לקיומו הבסיסי היומיומי, ודווקא מזונות אלו הם המזונות המופחתים בהליך פשיטת הרגל. במצב הדברים כיום ייתכן מצב שבו חייב במזונות צבר "חוב עבר" של מזונות בסך שנים עשר אלף שקלים לצד חובות "פיננסיים" רגילים טרם כניסתו להליך פשיטת הרגל מכיוון שחויב במזונות לפי פסק דין טרם צו הכינוס בשיעור של אלפיים שקלים לחודש. חייב זה נכנס להליכי פשיטת רגל ופניית הזכאי למזונות לבית המשפט הביאה לקציבה של תשע מאות שקלים לחודש. הליכי פשיטת הרגל יארכו שנתיים וחצי עד למתן ההפטר (זמן קצר מהרגיל, יש לציין) ובסופם לא יחול ההפטר על "חוב העבר". נמצא שבמשך שנתיים וחצי יהיה על הזכאי להתקיים מסכום נמוך בהרבה מהסכום הקבוע למזונות מינימליים הדרושים לקיום בכבוד, ונחסכו ממנו יותר משלושים אלף שקלים לעומת זכאותו בהתאם לפי פסק הדין. אף אם נבחן זאת לאור סכום המזונות המינימלי הקבוע בפסיקה, נמצא פער של כשנים עשר אלף שקלים. הזכאי אמנם יוכל לגבות מהחייב את "חוב העבר", אך סכום זה לא יועיל לו

¹⁰⁵ עניין בע"מ 164/11 פלונית, לעיל ה"ש 103, המאמץ את הדברים האמורים במאמרו של שאול שוחט "בית המשפט לענייני משפחה – האמנם בית?" "משפחה במשפט" ב 375, 378 (התשס"ט). ראו גם רע"א 6558/99 חבס נ' חבס, פ"ד נד (4) 337, פס' 7 לפסק דינו של השופט ברק (2000).

¹⁰⁶ ס' 11 (1) לחוק בית המשפט לענייני משפחה.

¹⁰⁷ דבר המלך במועצה על ארץ-ישראל, 1922 (להלן: דבר המלך במועצתו).

¹⁰⁸ ס' 47 לדבר המלך במועצתו.

¹⁰⁹ ס' 51 לדבר המלך במועצתו.

בהתמודדות היומיומית לאורך ההליך עם מזונות שאינם מספקים את צרכיו החיוניים ושבלעדיהם אין הוא יכול להתקיים.

רביעית, מן הדוגמאות שניתנו לעיל, הן לעניין הסטייה מהדין האישי הן לעניין האבסורד שלפיו מזונותיו השוטפים של הילד נפגעים, אך "חוב עבר" ממשיך להתקיים, עולה כי הליך "קציבת המזונות" מנוגד פעמים רבות ל"טובת הילד" תוך הפרת מחויבויותיהם של מדינת ישראל ומערכת המשפט לאמור באמנה בדבר זכויות הילד. גם אם לא תאומץ הגישה הטוטלית שהוצגה בעניין **שטיינר**, ולפיה מבחן "טובת הילד" הוא המבחן המכריע הדוחה כל זכות של צד אחר,¹¹⁰ נראה שבהליך "קציבת המזונות" המשקל והיקף התחולה של עקרון "טובת הילד" אינם תואמים את עמדת הפסיקה הדנה בו במקומות אחרים. כאשר בתי המשפט קוצבים מזונות לקטין בסכום נמוך מהסכום שנקבע בפסק הדין, ואף נמוך מהסכום המינימלי שנקבע בפסיקה, ומתחשבים בשיקול שסכום גבוה יותר יבוא על חשבון שאר נושי החייב, אי-אפשר לומר כי "טובת הילד" היא "שיקול ראשון במעלה" בעיניהם.¹¹¹ נוסף על כך, הפחתת סכומי המזונות פוגעת בזכויות הילד הכלולות ב"עקרון ההתפתחות". התפתחותו של ילד כוללת בין היתר חוגים, מופעי תרבות, פעילויות חברתיות ואפשרויות העשרה חינוכית. תכנים אלו נכללים לרוב במזונות מ"דין צדקה" ונתפסים כמותרות, אך במצב שבו נפסקים סכומים שאינם מספיקים לכיסוי צרכיו הבסיסיים של הילד ואינם כוללים אף את הוצאות החינוך והמדור, הפגיעה בזכותו להתפתחות נהיית אנושה.

חמישית, בהמשך ישיר לפגיעה בעקרון העל של "טובת הילד" בכלל ולמתח שבין הליך "קציבת המזונות" לבין האמור באמנה בדבר זכויות הילד, נראה כי עלול להיפגע כבוד האדם של הילד. האמנה בדבר זכויות הילד, חרף מעמדה כמקור הראה פרשני ועל אף חזקת התאמת הדינים, עודנה בעלת מעמד בלתי מחייב. בשונה מכך, חוק-יסוד: כבוד האדם קובע כי אין פוגעים בגופו או בכבודו של אדם.¹¹² בעידן שבו קיום מינימלי בכבוד הוכר כחלק מכבוד האדם,¹¹³ ובהתחשב בכך שילד זכאי למלוא זכויותיו של אדם בוגר, הפחתת המזונות באופן שיהיו נמוכים מהסכום שהוכר כסכום המינימלי הדרוש לקיום הילד מהווה פגיעה ישירה בכבודו. פן נוסף של הפגיעה בילד הנוגדת את חוק היסוד הוא שמעשה "קציבת המזונות" אף פוגע בקניינו.¹¹⁴ הכרה זו במעמד החוקתי של זכות הילד לגבות מזונות מהחייב אף מביאה להגבלת זכויות

¹¹⁰ עניין **שטיינר**, לעיל ה"ש 21, ופסקי הדין המאוחרים הנוקטים גישה דומה המוזכרים שם.

¹¹¹ ס' 3(1) לאמנה בדבר זכויות הילד.

¹¹² ס' 2 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

¹¹³ הערה 33 לעיל והמקורות שם. כן ראו: סלים ג'ובראן גי קלעי "תחולתה של הזכות החוקתית

לקיום מינימלי בכבוד על אנשים החיים בעוני" **עיוני משפט** לז 195 (2014).

¹¹⁴ ס' 3 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

חוקתיות של החייב עצמו פעמים רבות.¹¹⁵ הפגיעה בכבודו של הילד היא נקודת כשל מרכזית בהליך "קציבת המזונות" ולה השפעות רבות הן על הדרך שבה על בתי המשפט של פשיטת רגל לפעול הן על האפשרויות לתקוף החלטות אלו בהליכים המשפטיים המתאימים בבית המשפט העליון ביושבו כערכאת ערעור או כבית דין גבוה לצדק.

ו. הצעות ליישום – הדין הרצוי

לאחר שהוצגו הקשיים והכשלים הנלווים להליך "קציבת המזונות" בבתי המשפט של פשיטת רגל, ובייחוד החמורים שבהם הנוגעים לקביעת סכומים נמוכים מהסכום המינימלי ההכרחי לקיומו של הילד ומביאים לפגיעה בזכותו החוקתית לכבוד, אבקש להציע כמה אפשרויות להתמודדות עם המצב בישראל. אמנם פגיעה בכבודו של אדם, בגופו ובקניינו נאסרה בהוראות חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, אולם נקבעה בחוק יסוד זה "פסקת התגברות" המאפשרת פגיעה בערכים המוגנים כל עוד היא נעשית בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל שנועד לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש.¹¹⁶ בתי המשפט בישראל הם בעלי הסמכות לבצע בחינה זו והם אף עושים זאת פעמים רבות. האפשרויות המוצגות בשורות הבאות עשויות לסייע בפתרון הכשלים הנוגעים ל"מבחני המידתיות" בבחינת הליך "קציבת המזונות".¹¹⁷

אפשרות ראשונה עניינה הצעה שבתי המשפט יקבעו כי חייב אשר בית משפט של פשיטת רגל קצב את המזונות שישלם, יהיה חייב לשלם את ההפרשים שבין סכום המזונות שנקבע בפסק הדין לבין הסכום שנקבע בהליך "קציבת המזונות". במצב דברים זה חייב ה"נהנה" מההקלה בחובות השוטפים המושטים עליו בהליך פשיטת הרגל על חשבון זכאותו של ילדו למזונות שוטפים, יהיה למעשה חייב "לשפות" את הילד בגין הסכומים שנחסכו ממנו. כך למשל חייב אשר לטובת ילדו הקטין נפסקו מזונות בסך אלף שבע מאות שקלים חדשים, ועם כניסתו להליך פשיטת רגל שארך כשלוש שנים נקצבו המזונות והועמדו על סך אלף שקלים חדשים, יהיה חייב לאחר קבלת הפטר לשלם לילדו את מלוא ההפרשים שסכומם כעשרים וחמישה אלף שקלים.

¹¹⁵ עניין פלמן, לעיל ה"ש 15; תמ"ש (ת"א) 88272/97 א.ח.נ' א.ו. (פורסם בנבו, 21.9.2008); תמ"ש (נצ') 12-10-55615 ע.ב.נ' ש.ב. (פורסם בנבו, 12.5.2013).

¹¹⁶ ס' 8 לחוק-יסוד כבוד האדם וחירותו.

¹¹⁷ בג"ץ 1715/97 לשכת מנהלי ההשקעות בישראל נ' שר האוצר, פ"ד נא(4) 385 (1997). מבחני המידתיות כוללים את מבחן "הקשר הרציונלי", מבחן "האמצעי שפגיעתו פחותה" ומבחן "מידתיות במובן הצר" או למעשה "נזק מול תועלת". אין בכונתי להציג ניתוח של מלוא "נוסחת האיזון" שמיושמת בבתי המשפט. ההצעות יתמקדו בפתרונות מסוג "אמצעי שפגיעתו פחותה".

יש לציין כי אפשרות זו מנוגדת במידת מה לתכלית הליך פשיטת הרגל, שהיא לאפשר לחייב לצאת ל"דרך חדשה", ועל כן יישומה צריך להיות מותאם לנסיבות. סמכותו של בית המשפט להעניק הפטר כוללת את הסמכות "להתלות הפטר או להתנותו בתנאים שיש לקיימם לפני מתן ההפטר או לאחריו, לרבות תנאים לענין תשלומים שעל פושט הרגל לשלם במשך תקופה שלא תעלה על ארבע שנים מיום מתן צו ההפטר, או, מטעמים מיוחדים שיירשמו, אף למשך תקופה ארוכה יותר". מכאן נובעת סמכותו החוקית להורות על תשלום הפרשים כאמור בהצעה זו.¹¹⁸ מנגנון איזון ראשון שניתן לקבוע כדי להתמודד עם העומס שהצעה זו תסב לחייב לאחר קבלת ההפטר הוא תשלום החוב לשיעורין בהתחשב בהתמשכות ההליך. כלומר אם המזונות נקצבו מתחילתו של הליך שנמשך שלוש שנים, ישלם החייב את הפרשים כמניין החודשים של ההליך וברוגמה לעיל ישלם החייב שבע מאות שקלים חדשים מדי חודש במשך שלושים ושישה חודשים. מנגנון איזון שני קבוע בחוק עצמו וקובע שהתשלומים יוגבלו לפרק זמן של ארבע שנים, ונראה כי מדובר באיזון ראוי ביישום ההצעה גם במקרים שבהם ההליך נמשך פרק זמן ארוך יותר. מנגנון איזון שלישי הוא קביעת תשלום הפרשים בין הסכום שנקצב לסכום המזונות המינימליים הנהוגים בפסיקת בתי המשפט, וזאת מתוך התחשבות בכך שעל בני משפחתו של פושט רגל לחיות חיים צנועים. מנגנון איזון רביעי הוא השארת שיקול הדעת לבית המשפט להחליט לאחר שיבחן את הנסיבות של הזכאי למזונות בעת מתן ההפטר. כך, אם מדובר בזכאי שהלכה למעשה לא סבל ממחסור בעקבות "קציבת המזונות" או אם מדובר בזכאי שבמהלך ההליך בגר ואינו קטין עוד, חוב המזונות מאבד מאופיו הייחודי והוא הופך לחוב בעל אופי רגיל, ועל כן אין סיבה להורות על תשלום לאחר מתן ההפטר. מנגנון זה מציע הסדר ראוי המעניק ל"טובת הילד" ולזכותו לחיים בכבוד את המשקל המתאים. האיזונים המוצעים נראים הולמים את הגישה בפסיקה המכירה באופיו הייחודי של חוב המזונות מחד גיסא ובאפשרות הפיכתו לחוב רגיל מאידך גיסא.¹¹⁹ הצעה זו, שלפיה הפרשים ייפסקו לאחר מתן ההפטר אף מונעת את הפגיעה באינטרס של הנושים אשר בשלב שלאחר ההפטר כבר לא יושפעו מקביעות עתידיות.

אפשרות שנייה להתמודדות עם הניגוד שבין "קציבת המזונות" לבין "טובת הילד" ומילוי צרכיו הבסיסיים היא להשאיר את ההכרעה בדבר שינוי גובה המזונות בידי בתי המשפט לענייני משפחה. בתי המשפט של פשיטת רגל מונחים לאזן בין האינטרסים של החייב ושל נושיו ובין צורכי הזכאי למזונות, וניתן לומר שהם אינם בעלי אותה מומחיות שרכשו שופטי בתי המשפט לענייני משפחה לבחינת צרכים

¹¹⁸ ס' 62(ב) לפקודת פשיטת הרגל.

¹¹⁹ עניין ד.מ., לעיל ה"ש 70, פס' 39 לפסק דינו של השופט מלצר; רע"א 4905/98 גמזו נ' ישעיהו, פ"ד נה(3) 360, פס' 9-12 לפסק דינו של השופט אנגלרד (2001).

אלו.¹²⁰ חשוב לציין כי בית המשפט הכריע בעבר כי בכל הנוגע למתן צו הפטר, אין בית המשפט של פשיטת רגל רשאי להפנות את ההכרעה בדבר החלתו של הצו לבית המשפט לענייני משפחה.¹²¹ אך הצעה זו נוגעת להתאמת ה"חוב השוטף" במזונות ולא ל"חוב העבר" ויש לכך כמה נפקויות. בשונה ממתן הפטר, שהוא הליך הנתון בסמכותו הייחודית של בית המשפט של פשיטת רגל בלבד, קביעת מזונות נתונה בסמכותו הייחודית של בית המשפט לענייני משפחה. בהתאמה, אין מדובר ב"פיצול סמכויות" או ב"כדרור סמכות ההכרעה אל בית משפט אחר"¹²² כדברי בית המשפט, הבא לידי ביטוי בניסיון להעביר את שאלת ההפטר. נהפוך הוא, מדובר בהשאת הסמכות אצל הערכאה המוסמכת מלכתחילה והמורגלת לדון בשאלת גובה המזונות. נימוק אחד שהוצג בפסיקה זו נותר רלוונטי והוא עוסק בכך שבית המשפט לענייני משפחה ישקול את קביעת המזונות בשונה מבית המשפט של פשיטת הרגל, אך לדעתנו זו אינה מגרעה של ההצעה אלא דווקא ההצדקה לקיומה. על בית משפט כלשהו הדין במזונות ילדים, בין פסיקתם ובין בקציבתם, לשקול את "טובת הילד" כשיקול ראשון במעלה גם אם הדבר ישפיע על אדם אחר. סמכות בית המשפט לענייני משפחה בקביעת מזונות אינה נחסמת לאחר מתן פסק הדין ובית המשפט יכול לשוב ולדון בגובה המזונות בהתקיים "שינוי נסיבות" שהופך את אכיפת פסק הדין לבלתי צודקת.¹²³ הואיל ובית המשפט לענייני משפחה הוא הערכאה המוסמכת לדון ב"ענייני משפחה", לרבות ענייני מעמד אישי, מזונות ותביעות שעילתן סכסוך בתוך המשפחה, ובהתחשב במומחיותו של בית משפט זה בשקילת "טובת הילד" ובירורו צרכיו, נראה כי אפשרות להורות על "קציבת מזונות" בהליך פשיטת רגל בהתאם לפסק דין עדכני שניתן לאחר פתיחת ההליכים עשויה להיות פתרון נכון, ובית המשפט יבחן אם מתקיים "שינוי נסיבות".¹²⁴ חשוב להדגיש כי בית המשפט

¹²⁰ עניין בע"מ 9948/04 פלוני, לעיל ה"ש 103, פס' 22 לפסק דינה של השופטת ארבל; בג"ץ 5918/07 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד סג(2) 247, פס' 1 לפסק דינה של השופטת ביניש (2009).

¹²¹ רע"א 3050/12 גמזו נ' ישעיהו (פורסם בנבו, 18.11.2012).

¹²² שם, בפס' 5.

¹²³ ע"א 363/81 פייגה נ' פייגה, פ"ד לו(3) 187 (1982); ע"א 5651/91 לב-רן נ' לב-רן (פורסם בנבו, 29.6.1993); עניין בג"ץ 4407/12 פלוני, לעיל ה"ש 11, פס' 12 לפסק דינו של השופט עמית; ס' 13 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות).

¹²⁴ זהו המצב הקיים בארה"ב שם בתי המשפט של פשיטת רגל בוחנים האם החוב נוצר מ"התחייבות משפחתית" (domestic support obligation) ובמקרה שאכן מדובר בחוב מסוג זה לא תהיה סמכות להעניק הפטר. בכל מקרה שינוי גובה המזונות יישאר בסמכות הבלעדית של בתי המשפט המדינתיים הפוסקים מזונות: Kruse v. Kruse, 464 N.E.2d 934, 938 (Ind. Ct. 1984); App. 1984) Catherine E. Vance, *Till Debt Do Us Part: Irreconcilable Differences in the Unhappy Union of Bankruptcy and Divorce*, 45 BUFF. L. REV. 369, 370 (1997); Marrama v. Citizens Bank of Mass., 549 U. S. 365, 367 (2007).

לענייני משפחה מורגל בביצוע ברור בדבר מצבו הכלכלי של החייב, וממצאיו מהווים בסיס לסכום המזונות שנפסק.¹²⁵ אפשרות זו ששיעור המזונות ייקבע בבית המשפט לענייני משפחה תביא לידי כך ששיעורם ייקבע לפי הדין האישי ומכאן שיש סבירות גבוהה שהסכומים שייפסקו יתאמו את סכום המזונות המינימליים אשר גם בשיעורם הנמוך עולים על הסכומים הנפסקים פעמים רבות בהליך "קציבת המזונות" בבתי משפט של פשיטת רגל.

אפשרות שלישית היא הגבלת הסכום המינימלי שבית משפט של פשיטת רגל יהיה רשאי לקצוב לסכום המזונות המינימליים הנהוגים בפסיקת בתי המשפט המוסמכים לפסוק מזונות. בהצעה זו ניתן לראות את הדרך היעילה ביותר למניעת פגיעה שאינה מידתית ב"טובת הילד" ובכבוד האדם שלו ולצמצום הפגיעה בקניינו. הצעה זו היא הסדר ראוי המאזן בין זכותו של הילד למזונות וחובתו של החייב לזון אותו ובין הזכויות והאינטרסים של החייב בהליך ושל הנושים האחרים. יש לסייג אפשרות זו ולהבהיר שאין מדובר בקביעה קטגורית נחרצת שלפיה בית משפט של פשיטת רגל יהיה כבול לסכום זה כסכום מינימלי. על ההחלטה להינתן כמובן בהתאם לנסיבות. כך לדוגמה במקרים שבהם יש לזכאי למזונות מקורות פרנסה או שהוא מקבל סיוע מקרובי משפחה, וכן במקרים שבהם ההורה האחר יכול לדאוג לכל מחסורו של הזכאי, ניתן לראות הצדקה בקציבת סכומים נמוכים יותר מהסכום המינימלי. דוגמה נוספת היא מקרים של משמורת משותפת שבהם מובן כי יש להתחשב בחלוקת הנטל בין ההורים כפי שעושים גם בתי המשפט לענייני משפחה.¹²⁶ עוד יש להוסיף כי אין הכוונה שבית המשפט יקצוב סכום זה מתוך הכנסות החייב השוטפות באופן שהוא עלול במקרים מסוימים להישאר ללא המינימום הדרוש לקיומו שלו בכבוד. לשם הימנעות ממצב זה על בתי המשפט להרחיב את השימוש באפשרות קציבת המזונות מתוך קופת הנכסים של החייב באופן שמקצת הסכום יילקח מהקופה ומקצתו מההכנסה השוטפת. לאפשרות זו נמצאו תימוכין הן בפסיקת בית המשפט העליון הן בהיסטוריה החקיקתית של הפקודה ומן הראוי שבתי המשפט של פשיטת רגל ירחיבו את השימוש בה. אפשרות זו מבטאת בצורה נאמנה הן את המעמד המיוחד של חוב המזונות השוטף הן את האיזון הראוי בין כל הצדדים להליך. בעניין ד.מ. דן בית המשפט באפשרות להחריג את הליכי גביית חוב המזונות מצו הכינוס לצד ייחוד כספים מקופת הכינוס לשם תשלום חובות אלו תוך הכרה בכך שהדבר יביא להקטנת מסת הנכסים שממנה יוכלו שאר הנושים להיפרע,¹²⁷ ואילו ההצעה המובאת בחיבור זה כוללת איזון שנוטה לכיוון

¹²⁵ תמ"ש (ת"א) 38554-09-11 **פלונית נ' פלוני**, עמ' 17-25 לפסק הדין (פורסם בנבו, 6.3.2016); תמ"ש 508-09-12 **מ.ז. נ' ש.ז.**, עמ' 9-34 לפסק הדין (פורסם בנבו, 15.4.2015); תמ"ש 35921-05-13 **ש.ל.ג. נ' מ.ג.**, עמ' 38-44 לפסק הדין (פורסם בנבו, 1.2.2015).

¹²⁶ ע"מ (חי') 318/05 **פלוני נ' פלונית** (פורסם בנבו, 30.1.2006); עמ"ש (מרכז) 25027-02-14 **פלוני נ' פלונית** (פורסם בנבו, 28.12.2014).

¹²⁷ עניין ד.מ., לעיל ה"ש 70, פס' 34-35 לפסק דינו של השופט מלצר.

כלל הנושים משום שצו הכינוס יעצור את הליכי הגבייה של "חובות עבר" ולא ייחדו כספים לתשלום חובות אלו, ועם זאת כן יילקחו כספים מהקופה לשם הבטחת תשלום מזונות בסכום המינימלי. נוסף על כך, הצעה זו מתחשבת ביכולתו של החייב אשר עשוי שלא לעמוד בנטל התשלומים החודשיים אם צו הכינוס לא יחריג את הליכי הגבייה של חוב המזונות. כך מבטיחה אפשרות זו את תשלום המינימום ההכרחי לזכאי למזונות לפי הוראות הדין האישי תוך צמצום הפגיעה בטובתו ובזכויותיו החוקתיות ותוך שמירה על איזון עם זכויותיהם של הצדדים האחרים להליך.

ז. סיכום

אין ספק כי לחברה יש עניין שיהיו הליכי פשיטת רגל ויתאפשר לחייב לפתוח דף חדש בחייו. אינטרס חברתי זה יש לאזן עם האינטרס שלא להביא את הקטין הזכאי למזונות למצב שבו הוא יהפוך לנטל על החברה שתצטרך לשאת בעלויות של מילוי צרכיו במקום ההורה. איזון בין אינטרסים אלו מצוי בהצעה שלפיה יקצבו מזונות מתוך נכסי החייב שימלאו את צרכיו ההכרחיים של הילד. אמנם מדובר בסכומים שיצאו מתוך סך הכספים שהיו צריכים להיות מחולקים בין נושי החייב, ולמעשה יבואו על חשבונם, אך מדובר בנושים שמוצדק לראותם כבעלי מעמד משני, ואף מדובר בגישה התואמת את המגמה הרווחת בהליכי פשיטת הרגל והיא מתן משקל רב יותר לתכלית "הדף החדש" על פני תכלית החלוקה השוויונית בין הנושים. כך תימנע פגיעה אפשרית בחייב עצמו משום שגובה המזונות לא יפגע בהכנסתו השוטפת ולא יביא לפגיעה ב"גרעין הקשה" של כבוד האדם שלו, משום שיישארו בידיו סכומים מספיקים למחייתו. אין לטעון, בוודאי כשמדובר בפסיקת סכומים נמוכים, שנטילת סכומים מקופת פשיטת הרגל משמעה כי הנושים שכבר נפגעו פעם אחת מהחייב, ייאלצו "לסבסד" את רמת החיים הגבוהה של ילדיו, שכן מדובר כאמור אך בצורכיהם החיוניים והבסיסיים.

לסיום יש לציין כי הסכום המינימלי של מזונות הקבוע בפסיקה הוא לא בהכרח סכום ראוי המספיק לקיומו של ילד בכבוד, ויש שיגידו שאכן הסכום רחוק מלשקף את צרכיו האמיתיים. עם זאת, מדובר בנקודת מוצא של "מזונות סף" אשר "כשמם כן הם, מהווים סף מינימאלי ואמת מידה אך אין בהם לכבול את שיקול דעתו של בית המשפט בנסיבות קונקרטיות לפסוק מזונות הגבוהים מסכום זה"¹²⁸. עוד יש להזכיר כי סכומים אלו אינם כוללים הוצאות מדור וחינוך, אם כי הוצאות המדור כלולות בחובות המזונות הבסיסיים בדין העברי ובדין השרעי. על כן יש לראות בהם נקודת

¹²⁸ בע"מ 8542/10 פלוני נ' פלונית, פס' 10 לפסק דינו של השופט דנציגר (פורסם בנבו, 29.12.2010); תמ"ש (נצ') 42952-05-12 ל.ש נ' ר.ש (פורסם בנבו, 31.12.2012).

מוצא גם בהליכי "קציבת מזונות" והכול תוך איזון בין הנושים, על פי מעמדם, ובהתחשב ביכולתו של החייב לשלם, לרבות מתוך קופת הכינוס, לבין צורכי הקטינים תוך מתן מעמד מיוחד ל"עקרון טובת הילד" כשיקול ראשון במעלה הכולל את זכותו של הילד להתפתח.

ייתכן שלא בכל המקרים והנסיבות יתאפשר לבית המשפט של פשיטת רגל לקצוב את מזונות הקטינים בסכומים המגיעים לסכומי המינימום הנהוגים או יותר מכך, בין משום שאין כספים בקופת הכינוס ובין משיקולים נוספים. עם זאת, אם הדברים שהוצגו והוצעו ייושמו ולו בענייניו של ילד אחד או בעניינה של ילדה אחת – דיינו. כל נושא הקשור במצבם המשפטי של קטינים הוא עולם ומלואו, ו"כל קטין וקטינה, כל ילד וילדה, הם עולם ומלואו".¹²⁹

¹²⁹ רובינשטיין "על הקטין במשפט", לעיל ה"ש 6, בעמ' 38.

נספח 1

ממוצע	סכום נקצב	מספר ילדים	הליך
700	700	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 1329-08-11 זוהר נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 27.4.2016)
700	700	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 16800-06-15 פדוסייב נ' טרסוב (פורסם בנבו, 13.4.2016)
1000	3000	3	פש"ר (מחוזי ת"א) 46522-04-14 אלבו נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 29.3.2016)
1000	3000	3	פש"ר (מחוזי ת"א) 53901-04-15 ט.ל. נ' זדה (פורסם בנבו, 28.3.2016)
1300	2600	2	פש"ר (מחוזי מרכז) 10623-02-15 ביסט נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 3.3.2016)
1400	2800	2	פש"ר (מחוזי מרכז) 53869-11-15 גרשון נ' שוורץ (מנהל מיוחד) (פורסם בנבו, 1.3.2016)
625	2500	4	פש"ר (מחוזי מרכז) 20710-02-15 דו'נשילי נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 29.2.2016)
1500	1500	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 46368-06-15 אלון נ' קרוצי (פורסם בנבו, 2.2.2016)
1300	1300	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 62013-02-15 גרינברג נ' גרינברג (פורסם בנבו, 26.1.2016)
1000	2000	2	פש"ר (מחוזי ת"א) 16422-06-15 בן שבת נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 21.1.2016)
1000	2000	2	פש"ר (מחוזי מרכז) 51345-07-15 סכר נ' ורדימון (פורסם בנבו, 13.1.2016)
1750	1750	1	פש"ר (מחוזי ת"א) 1390-90 נא (קטין) נ' משה (פורסם בנבו, 10.12.2015)
500	500	1	פש"ר (מחוזי ת"א) 18632-03-14 מקונן נ' בינסין (פורסם בנבו, 10.12.2015)
1000	1000	1	פש"ר (מחוזי ת"א) 4680-04-15 גנון נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 10.12.2015)
850	850	1	פש"ר (מחוזי ת"א) 61079-12-14 קירש נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 11.10.2015)
1000	2000	2	פש"ר (מחוזי ת"א) 47711-02-15 גולדבלט (מנהל מיוחד) נ' כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 6.10.2015)
900	2700	3	פש"ר (מחוזי ת"א) 1500-12-14 פלוגית נ' פלוני (פורסם בנבו, 24.8.2015)
1500	4500	3	פש"ר (מחוזי חי') 19247-06-15 אמיר יצחק נ' הכונס הרשמי (פורסם בנבו, 9.8.2015)
1500	3000	2	פש"ר (מחוזי ת"א) 38022-11-13 פרידמן נ' פרידמן (פורסם בנבו, 6.8.2015)
1000	3000	3	פש"ר (מחוזי ת"א) 61191-03-14 נעים נ' כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 15.7.2015)
1200	3600	3	פש"ר (מחוזי ת"א) 47346-11-14 י.י.ב. נ' כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 2.7.2015)

ממוצע	סכום נקצב	מספר ילדים	הליך
750	1500	2	פש"ר (מחוזי ת"א) 57749-12-14 דניאל נ' כונס נכסים הרשמי (פורסם בנבו, 29.6.2015)
500	500	1	פש"ר (מחוזי ת"א) 50981-09-11 כונס נכסים רשמי תל אביב נ' הנגבי (פורסם בנבו, 22.5.2015)
2000	4000	2	פש"ר (מחוזי ת"א) 1202-09-14 פלונית נ' מיכאלי (פורסם בנבו, 18.6.2015)
1250	2500	2	פש"ר (מחוזי ת"א) 22069-06-11 פלונית נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (פורסם בנבו, 15.6.2015)
1000	1000	1	פש"ר (מחוזי חי') 36961-03-12 פרץ נ' כונס הנכסים הרשמי (פורסם בנבו, 7.6.2015)
866.67	2600	3	פש"ר (מחוזי ת"א) 8406-09-11 דבאח נ' כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 1.6.2015)
600	1800	3	פש"ר (מחוזי מרכז) 9746-12-14 ה.ל. נ' ע.ל. (פורסם בנבו, 17.5.2015)
1250	1250	1	פש"ר (מחוזי ת"א) 51414-11-14 כוחלני נ' כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 16.5.2015)
1000	1000	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 13157-02-15 סצ'קוב נ' כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 21.4.2015)
750	1500	2	פש"ר (מחוזי מרכז) 15792-10-12 נגרי נ' כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 15.4.2015)
375	3000	8	פש"ר (מחוזי מרכז) 11465-11-14 יחזקאל נ' יחזקאל (פורסם בנבו, 25.3.2015)
750	2250	3	פש"ר (מחוזי מרכז) 28339-04-13 זומר נ' רון (פורסם בנבו, 22.3.2015)
700	700	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 13839-08-14 י.י. נ' א.י. (פורסם בנבו, 9.3.2015)
1400	1400	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 44718-10-13 ש.נ. כונס נכסים רשמי (פורסם בנבו, 3.3.2015)
1437.5	5750	4	פש"ר (מחוזי ת"א) 56266-05-12 מזרחי נ' כונס הנכסים הרשמי (פורסם בנבו, 15.2.2015)
1200	2400	2	פש"ר (מחוזי מרכז) 16999-12-14 א.ח.נ' מ.מ.ח (פורסם בנבו, 9.2.2015)
750	1500	2	פש"ר (מחוזי מרכז) 34840-09-13 ר.מ' ש.נ.מ (פורסם בנבו, 3.2.2015)
550	3300	6	פש"ר (מחוזי ת"א) 8455-07-10 פלונית נ' פלוני (פורסם בנבו, 28.1.2015)
1000	1000	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 26884-07-14 אורלוב נ' ליאור (פורסם בנבו, 19.1.2015)
800	800	1	פש"ר (מחוזי מרכז) 17237-03-13 אביסהל נ' מקוננט (פורסם בנבו, 18.1.2015)